

OPINÄYTETYÖ

Monikielisen ohjaajan tuki ulkomaalaistaustaisille oppilaille perusopetuksessa

Abdiwali Qasin Gabow

Yhteisöpedagogi YAMK
(90 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(11/2023)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Koulutuksen nimi: Yhteisöpedagogi (YAMK)

Tekijät: Abdiwali Qasin Gabow
Opinnäytetyön nimi: Monikielisen ohjaajan tuki ulkomaalaistaustaisille oppilaille perusopetuksessa
Sivumäärä: 65 ja 9 liitesivua
Työn ohjaaja: Arto Lindholm
Työn tilaaja : Porolahden peruskoulu

Tämä opinnäytetyö keskeisenä tavoitteena oli syventyä tarkemmin ulkomaalaistaustaisten perusopetuksen oppilaiden erityistarpeisiin ja haasteisiin koulutusjärjestelmässä. Tutkimuksen tavoitteena oli edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja inklusiivisuutta tarjoamalla konkreettisia työkaluja monikielisille ohjaajille. Menetelminä käytettiin teemahaastattelua ja yhteisöllisiä ideointimenetelmiä.

Tulosten perusteella havaittiin, että ulkomaalaistaustaisilla oppilailla on vaikeuksia suomen kielen oppimisessa, kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa ja siirtymävaiheissa toiselle asteelle. Valmistavan luokan koettiin olevan riittämätön, ja oppilaat kaipasivat yksilöllistä tukea. Opettajien ja ohjaajien välillä ilmeni viestinnällisiä haasteita.

Pohdinnassa korostettiin monikielisten ohjaajien merkitystä oppilaiden tukemisessa ja esitettiin tarve vahvistaa heidän rooliaan koulun tukijärjestelmässä. Suomen kielen opetuksen resurssien lisääminen ja yhteistyön parantaminen kodin ja koulun välillä ovat avainasemassa.

Tulokset osoittavat, että ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tuki perusopetuksessa on ensiarvoisen tärkeää. Monikieliset ohjaajat toimivat arvokkaina resursseina oppilaiden sopeutuessa uuteen ympäristöön, mutta resurssien puute ja ymmärtämättömyys heidän roolistaan luovat haasteita. Lisäämällä tietoisuutta ja resursseja monikielisten ohjaajien tueksi sekä vahvistamalla kodin ja koulun välistä yhteistyötä voidaan parantaa oppilaiden menestymisen edellytyksiä.

Tutkimuksen tulokset tarjoavat perustan tuleville tutkimuksille ja keskusteluille koulutusjärjestelmän kehittämisestä. Opinnäytetyön lopputuloksena syntyi toimintamalli, jonka avulla pyritään vastaamaan tunnistettuihin haasteisiin ja parantamaan ulkomaalaistaustaisten oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja oppimista koulumaailmassa.

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences

Name of the Degree Programme Community Education (Master's Degree)

Author: Abdiwali Qasin Gabow

Title: The support of a Multilingual instructor for students with an immigrant background in primary education

Number of Pages: 65 and 9 attachment pages

Supervisor: Arto Lindholm

Commissioned by: Porolahti Primary School

Multilingual instructor, Immigrant background students, Inclusivity, Individualized support
Communication challenges, Education system development, Overall well-being

The primary objective of this thesis was to delve into the specific needs and challenges faced by students with an immigrant background in primary education and to address these within the educational system. The research aimed to promote educational equality and inclusivity by providing concrete tools for multilingual instructors. The methods employed included thematic interviews and collaborative ideation techniques.

Based on the findings, it was observed that students with an immigrant background face difficulties in learning the Finnish language, engaging in cross-cultural interactions, and transitioning to the secondary education phase. The preparatory class was perceived as insufficient, and students expressed a need for individualized support. Communication challenges between teachers and instructors were identified.

The discussion emphasized the importance of multilingual instructors in supporting students and highlighted the need to strengthen their role in the school support system. Increasing resources for Finnish language instruction and improving collaboration between home and school were deemed crucial.

The results indicate that support for students with an immigrant background in primary education is of paramount importance. Multilingual instructors serve as valuable resources in helping students adapt to a new environment, but challenges arise due to a lack of resources and understanding of their role. By raising awareness and allocating resources to support multilingual instructors and by enhancing collaboration between home and school, the conditions for student success can be improved.

The findings of the research provide a foundation for future studies and discussions on the development of the education system. As a result of the thesis, an action model was developed to address the identified challenges and enhance the overall well-being and learning of students with an immigrant background in the school environment.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
	1.1 Monikielinen ohjaaja	8
	1.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	10
2	ULKOMAALAISTAUSTAISET OPPILAAT.....	12
	2.1 Yhdenvertaisuus ja kotouttaminen.....	17
	2.2 Peruskoulun rooli yhteiskuntaan integroitumisessa.....	20
	2.3 Valmistava opetus.....	24
	2.4 Kodin ja koulun yhteistyö sekä perheen merkitys	25
	2.5 Siirtymävaiheen haasteet	27
3	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	30
	3.1 Aineiston kerääminen	30
	3.2 Yhteisöllinen ideointimenetelmä	31
4	HAASTATTELUAINEISTON TULOKSET	33
	4.1 Aineiston analysointi	33
	4.2 Ulkomaalaistaustaisten oppilaiden haasteet peruskoulun opinnoissa.....	33
	4.3 Siirtymävaihe	36
	4.4 Monikielisen ohjaajien rooli ja tehtävät.....	39
	4.5 Oppilaan näkökulma	40
	4.6 Opettajan ja kodin yhteistyö	41
	4.7 Yhteenvedo	43
5	YHTEISÖLLISEN IDEOINNIN TULOKSET	46
	5.1 Yhteisöllisen ideoinnin kehitysehdotuksia ongelmien ratkaisemiseksi.....	48

6	TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN	49
6.1	Palvelumuotoilu	50
6.2	Tavoitteiden määrittely ja haasteiden tunnistaminen.....	52
6.3	Ideointi ja toimintamallin prototyypin kehitys	53
6.4	Toimintamallin testaus ja toteutus	55
7	POHDINTA.....	57
	LÄHTEET	62

1 JOHDANTO

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) julkaiseman tutkimuksen mukaan S2-Suomea toisena kielenä opiskelevat oppilaat jäävät jälkeen muista oppilaista koulumenestyksessä. Tutkimus osoittaa, että S2-oppijat kohtaavat haasteita opintojen suorittamisessa ja saattavat kohdata vaikeuksia opintojen ymmärtämisessä ja kulttuurisessa sopeutumisessa (Kansallisen koulutuksen arviointikeskus 2023). Tämä tutkimus herättää tarpeen kehittää koulutusjärjestelmää ja opetusmenetelmiä, jotka ottavat paremmin huomioon oppilaiden tarpeet ja tukemisen.

Ulkomaalaistaustaiset nuoret jatkavat harvemmin toisen asteen koulutukseen verrattuna suomalaistaustaisiin nuoriin, mikä johtaa korkeampiin koulun keskeyttämislukuihin ja työttömyyslukuihin suomalaisnuorten keskuudessa ulkomaalaistaustaisten nuorten joukossa. Vieraan kielen opiskelun keskeyttäneiden määrä oli yli kaksinkertainen verrattuna äidinkielenään suomea puhuviin oppilaisiin sekä lukioissa että ammatillisissa oppilaitoksissa. (Myrskylä & Pyykkönen, 2014.)

Toisen asteen koulutukseen siirtyminen voi olla vaikea ja haastava prosessi ulkomaalaistaustaisille oppilaille, erityisesti niille, jotka eivät hallitse suomen kieltä riittävän hyvin. Tämä vaikeus voi vaikuttaa heidän sopeutumiseensa uuteen kouluun ja yleiseen oppimiseen. Kielitaitoon liittyvien haasteiden ohella oppilaille voi olla vaikeuksia osallistua luokkahuoneopetukseen ja ymmärtää sitä. Lisäksi he voivat kohdata sosiaalista eristäytymistä ja syrjintää luokkahuoneissa. (Ahtiainen & Saukkonen 2020.)

Maahanmuutto voi asettaa lapset haavoittuvaan asemaan monista eri syistä. Maahanmuutto esim. koettelee perhesiteitä ja lapset voivat joutua kohtaamaan monia haasteita, kuten uuden kielen ja kulttuurin oppimisen, sopeutumisen uuteen ympäristöön ja koulujärjestelmään, sekä sosiaalisiin haasteisiin, kuten kiusaamiseen ja syrjintään. Lisäksi maahanmuutto saattaa vaikuttaa lapsiin sekä taloudellisesti että psykososiaalisesti, koska yli puolet heistä elää niukkavaraisissa perheissä. (Säävälä 2012, 7.)

Kyseessä on laaja yhteiskunnallinen haaste, joka vaikuttaa nuorten koulutusmahdollisuuksiin ja tulevaan työllistymiseen. Tämän ongelman ratkaisemiseksi tarvitaan monipuolisia lähestymistapoja, kuten kulttuurien välisen ymmärryksen edistäminen, kielitaitoon panostaminen, koulutusjärjestelmän mukauttaminen, tukitoimien tarjoaminen ulkomaalaistaustaisille nuorille sekä kodin ja koulun välisten yhteistyösuhteiden vahvistaminen. Tässä tilanteessa monikielisen

ohjaajan panos on korvaamaton, sillä hän pystyy tarjoamaan olennaista tukea ja ohjausta oppilaille koulutusvaiheessa ja koulunkäynnin aikana.

Aihevalintani perustuu kolmen vuoden työkokemukseeni monikielisenä ohjaajana peruskouluissa. Työssäni olen havainnut voimakkaan tarpeen tukea ulkomaalaistaustaisia nuoria heidän opiskelussaan, mikä on motivoitunut minua syventymään aiheeseen perusteellisemmin. Työkokemukseni lisäksi valitsin tämän aiheen sillä olen itse ulkomaalaistaustainen, ja olen kohdannut nämä ongelmat jo 90-luvulla saapuessani Suomeen. Henkilökohtainen kokemukseni koulutusjärjestelmään sopeutumisesta alkoi valmistavalla luokalla maahanmuuttajana. Kauttani välittyi myös monipuolinen näkökulma, sillä minulla on lapsia, jotka käyvät suomalaista peruskoulua, lukiota ja toisen asteen koulutusta. Heidän koulutuspolkujensa seuraaminen on antanut minulle syvällistä ymmärrystä suomalaisen koulutusjärjestelmän haasteista ja mahdollisuuksista ulkomaalaistaustaisille oppilaille ja vanhemmille. Tämän kautta minulla on kertynyt arvokasta kokemusta, tietoa ja osaamista, jotka tukevat tutkimukseni tavoitetta kehittää tehokkaita tukitoimia ja toimintamalleja ulkomaalaistaustaisten nuorten koulutuspolkujen parantamiseksi.

Opinnäytetyöni tarkastelee ulkomaalaistaustaisten oppijoiden kohtaamia haasteita perusopetuksessa ja kuinka monikielinen ohjaaja voi auttaa heitä voittamaan nämä haasteet. Erityisesti tarkastelen ennakoivan lähestymistavan merkitystä mahdollisten opintoihin liittyvien haasteiden tunnistamisessa ja niihin ratkaisujen etsimisessä. Tämä opinnäytetyö pyrkii tuottamaan merkittävää tietoa ja syventämään ymmärrystä ulkomaalaistaustaisten nuorten koulutuspoluista. Samalla se tarjoaa pohjan tehokkaiden tukitoimien kehittämiseksi, jotka edistävät heidän menestystään koulutusjärjestelmässä.

Aloitin aiheen tutkimisen teoreettiselta pohjalta ja syvensin ymmärrystäni lukemalla ulkomaalaistaustaista-aiheista kirjallisuutta. Huomasin, että monikielisten ohjaajien rooliin liittyvästä kirjallisuudesta oli vähän tarjolla. Vaikka ulkomaalaistaustaisista oppijoista on kirjoitettu, monikielisten ohjaajien tutkimus oli lähes olematonta. Tämä osoittaa ilmiön uutuuden ja sen vähäisen tutkimuksen. Tästä syystä päätin lähestyä aihetta käytännön näkökulmasta, hyödyntäen samalla jatkuvasti teoreettista tietoa ja vertaillen omia tuloksiani asiantuntijoiden saavuttamiin tuloksiin.

Opinnäytetyössä keskityn erityisesti peruskoulun ja siihen liittyviin haasteisiin ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden näkökulmasta. On äärimmäisen tärkeää varmistaa, että

ulkomaalaistaustaiset oppilaat jatkavat koulutustaan peruskoulun jälkeen, jotta he voivat paremmin integroitua yhteiskuntaan. Nuorten elämä koulun ja työelämän ulkopuolella voi aiheuttaa erilaisia ongelmia, jotka voivat johtaa syrjäytymiseen ja vaikuttaa negatiivisesti sekä yksilön että yhteiskunnan hyvinvointiin.

Opinnäytetyössäni keskityn tutkimaan monikielisen ohjaajan roolia ja merkitystä ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tukemisessa heidän koulutuspolullaan, erityisesti peruskoulun vaiheessa. Tutkin mahdollisia haasteita ja ongelmia, joita monikieliset oppilaat saattavat kohdata. Opinnäytetyön tavoitteena on suunnitella toimintamalli, joka helpottaa ulkomaalaistaustaisten oppilaiden siirtymistä toiselle asteelle ja tukee heidän opiskelumahdollisuuksiaan peruskoulussa ja siitä eteenpäin.

Työni edetessä aion hyödyntää tutkimustuloksia kehittääkseni toimintamallin, joka tukee ulkomaalaistaustaisten oppilaiden opiskelumahdollisuuksia peruskoulussa. Toimintamallin tavoitteena on parantaa ulkomaalaistaustaisten oppijoiden mahdollisuuksia opiskella ja samalla vahvistaa huoltajien kykyä ymmärtää ja tukea nuorten koulutuspolkuja.

1.1 Monikielinen ohjaaja

Monikielisen ohjaajamalli käynnistyi Helsingissä vuonna 2016 perusopetuksessa. Vuonna 2018 mallin kehittämistyö laajeni kokonaisvaltaiseksi toimintamalliksi, joka kattaa koko opintopolun, sisältäen varhaiskasvatuksen ja lukiokoulutuksen. Monikielisten ohjaajien tarve on syntynyt ulkomaalaistaustaisten oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulujen toiveista. Tämä tarve on huomattu ja tunnistettu siitä, että monikielisten ohjaajien panos on tärkeä edistettäessä ulkomaalaistaustaisten oppijoiden integroitumista suomalaiseen koulujärjestelmään ja yhteiskuntaan. Tämä pedagoginen järjestelmä implementoi myös Helsingin kaupunkistrategian (2017–2021), Helsingin kotouttamisohjelman (2017–2021) sekä Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman (2018–2021) periaatteet. (Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala.)

Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on yhteensä 58 monikielistä ohjaajaa. Tällä hetkellä ei ole suunnitelmia suurista muutoksista monikielisten ohjaajien määrässä. Seuraavassa taulukossa on eritelty vakinaisten ja määräaikaisten monikielisten ohjaajien määrä palvelukokonaisuuksittain (Karaniemi 2023).

	Vakinaiset monikieliset ohjaajat	Määräaikaiset monikieliset ohjaajat
Varhaiskasvatus		8
Perusopetus	5	15
Lukiokoulutus		10
Työväenopisto	1	1
Stadin ammatti- ja aikuisopisto		16
Ruotsinkieliset palvelut		2

Kuva 1: Monikielisten ohjaajien määrä palvelukokonaisuuksittain.

Ohjaajilla on laaja kielivalikoima, ja he palvelevat useissa eri yksiköissä kaupungissa. Lisäksi he tarjoavat Konsultatiivista tukea kaupungin eri alueilla. Monikielisten ohjaajien toimintaa rahoitetaan osittain kaupungin budjetista ja osittain ulkopuolisesta hankerahoituksesta. Heidän työnsä painottuu oppilaiden ja huoltajien ohjaukseen ja neuvontaan, verkostoitumiseen sekä monikielisen ohjaajan mallin kehittämiseen. Tavoitteena on varmistaa tasavertaiset mahdollisuudet opiskelussa ja elämässä kaikille ulkomaalaistaustaisille oppilaille ja heidän perheilleen. (Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 2021.)

Monikieliset ohjaajat työskentelevät suomen lisäksi vähintään yhdellä muulla kielellä. Heidän työtehtäviinsä kuuluu myös lasten ja nuorten opiskelun tukeminen, hyvinvoinnin edistäminen ja koulupolulla etenemisen tukeminen. Ohjaajat myös edistävät kodin ja koulun välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa ohjaavat muiden viranomaisten puoleen. Monikielisen ohjaajan koulutuksena edellytetään soveltuvaa korkeakoulututkintoa, kuten sosionomin tai yhteisöpedagogin koulutusta. Heiltä odotetaan syvällistä ymmärrystä suomalaisesta yhteiskunnasta, kasvatus- ja koulutusjärjestelmästä sekä integraatioprosessista. Tärkeinä ominaisuuksina korostuvat kommunikointitaidot, yhteistyökyky, itsenäinen työskentely sekä motivointi- ja kannustuskyky. (mt.)

Monikielinen ohjaaja on olennainen osa koulun päivittäistä toimintaa ja hänen läsnäolonsa oppilaiden ja opettajien keskuudessa on ensisijaisen tärkeää. Henkilökohtaiset tapaamiset oppilaiden kanssa muodostavat keskeisen osan ohjaajan työtä, mahdollistaen tarpeiden huomioimisen yksilöllisellä tasolla. Ohjaajan keskeisenä tavoitteena on toimia luotettavana aikuisena

kouluympäristössä ja olla helposti tavoitettavissa, luoden näin turvallisen ja avoimen ilmapiirin kouluyhteisössä. (mt.)

Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vuoden 2021 arviointiraportissa vertailtiin muiden suurten kaupunkien vastaavia malleja monikielisten ohjaajien käytöstä. Tutkimus kohdistui Espooseen, Vantaaseen, Tampereelle ja Turkuun, joissa on merkittävä määrä ulkomaalaistaustaisia oppilaita. Tavoitteena oli selvittää näiden kaupunkien omia malleja sekä niistä saatavia kokemuksia. Kartoituksen tuloksena ilmeni, että kaikissa neljässä kaupungissa on olemassa malli, joka muistuttaa Helsingin monikielistä ohjaajaa. Vantaan malli on hyvin samankaltainen, mutta se keskittyy ainoastaan perusopetukseen. Espoossa korostuu kulttuuri-tulkkauksen rooli, kun taas Tampereella ja Turussa hyödynnetään omankielisiä opettajia oppilaiden tukemisessa. Näissä kaupungeissa on myös omankielisiä koulunkäynninohjaajia. Tärkeää on, että kaikilla näillä malleilla on yhteinen tavoite: tukea ulkomaalaistaustaisia oppilaita oppimisessa ja vahvistaa kodin ja koulun yhteistyötä, vaikka toimintamallit vaihtelevat. (mt.)

Monikielisille ohjaajille suunniteltu toimintamalli on olennainen työkalu heidän tehtäviensä hoitamisessa. Se tarjoaa järjestelmälliset ja selkeät ohjeet heidän roolistaan ja vastuualueistaan maahanmuuttajataustaisten oppijoiden tukemisessa. Toimintamalli sisältää käytännöllisiä työkaluja, jotka helpottavat ohjaajien työtä. Tämä työkalu luo puitteet tasalaatuiselle ja laadukkaalle tuelle oppilaille, edistää ajanhallintaa ja kasvattaa ohjaajien itseluottamusta tehtäviensä suorittamisessa. Sen päätarkoituksena on tarjota konkreettisia ja tehokkaita ratkaisuja ulkomaalaistaustaisten oppijoiden menestykselliseen tukemiseen koulutusjärjestelmässä.

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön keskeisenä tavoitteena on syventyä tarkemmin ulkomaalaistaustaisten oppilaiden erityistarpeisiin ja haasteisiin koulutusjärjestelmässä. Laajempi päämäärä on edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja inklusiivisuutta, varmistaen, että kaikki oppilaat, mukaan lukien ulkomaalaistaustaiset oppilaat, voivat menestyä koulutusjärjestelmässä. Tämän opinnäytetyön tulokset voivat toimia pohjana tuleville tutkimuksille ja keskusteluille koulutusjärjestelmän edelleen kehittämistä, jotta voitaisiin tarjota entistä paremmat mahdollisuudet kaikille oppilaille, riippumatta heidän kulttuurisista ja kielellisistä taustoistaan. Opinnäytetyön lopullisena tavoitteena on tuottaa toimintamalli, joka tarjoaa konkreettisia työkaluja monikielisille ohjaajille heidän tärkeässä työssään.

Opinnäytetyössä pyritään löytämään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisia haasteita ulkomaalaistaustaiset kohtaavat perusopetuksessa ja siirtyessään toiselle asteelle?
2. Mitkä ovat monikielisen ohjaajan tärkeimmät roolit ja tehtävät ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tukemisessa perusopetuksessa?
3. Miten ulkomaalaistaustaiset oppilaat kokevat monikielisen ohjaajan tuen ja miten se vaikuttaa heidän sopeutumiseensa uuteen kouluympäristöön?
4. Millaisia käytännön työkaluja monikieliset ohjaajat voivat käyttää toiselle asteelle siirtävien ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tukemiseen?

2 ULKOMAALAISTAUSTAISET OPPILAAT

Suomalainen yhteiskunta on viime vuosikymmenestä lähtien muuttunut entistä monikulttuurisemmaksi. Ulkomaalaistaustaisten määrän kasvu lisää monimuotoisuutta, mikä asettaa uusia haasteita koulutusjärjestelmälle (Talib, 2005, 7).

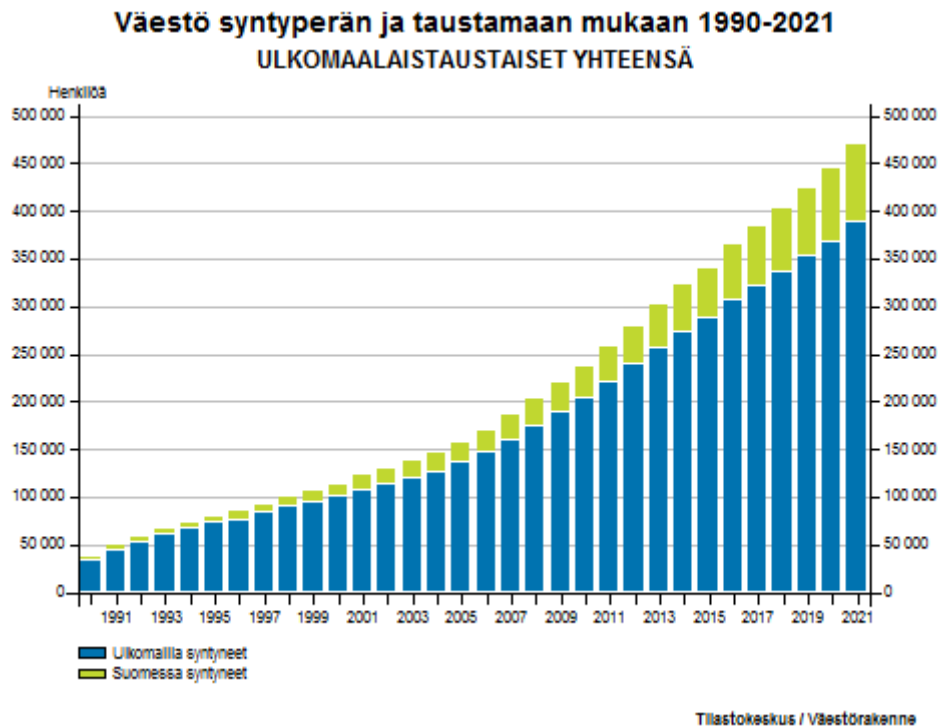
On tärkeää tiedostaa, että Suomeen muuttaneet henkilöt eivät muodosta yhtenäistä ryhmää. He edustavat monipuolista joukkoa yksilöitä, joilla on erilaiset taustat, kokemukset, tiedot, taidot ja taipumukset. Nämä erilaiset lähtökohdat ja ominaisuudet vaikuttavat merkittävästi siihen, miten ulkomaalaistaustaiset sopeutuvat uuteen kotimaahansa ja kaupunkiinsa (Saukkonen 2020, 21).

Maahanmuuttajiksi luokitellaan yksilöt, jotka ovat siirtyneet asumaan toiseen maahan. Tilastollisesti Suomessa asuvat ja syntyperäiset henkilöt voidaan erottaa niistä, jotka ovat syntyneet ulkomailla. On kuitenkin tärkeää huomata, että joukossa on myös henkilöitä, jotka ovat suomalaistaustaisia, ja heidän tilanteensa poikkeaa usein huomattavasti niistä, joilla ei ole aikaisempaa yhteyttä Suomeen ennen muuttoaan. Termi "maahanmuuttajat" tulisi siten pääasiassa varata niille, jotka ovat syntyneet ulkomailla ja joilla on ulkomaalaistausta. (Saukkonen 2018.)

Maahanmuuttajat ovat monimuotoinen ryhmä, joka tulee Suomeen eri syistä ja joilla on erilaisia taustoja, kulttuureja, kieliä ja tarpeita. Maahanmuuttajat voivat olla myös siirtolaisia työn perässä tai paluumuuttajia, joilla on aiemmat siteet Suomeen. Pakolaiset, turvapaikanhakijat ja ilman kansalaisuutta olevat henkilöt toisessa maassa voidaan myös määritellä maahanmuuttajiksi (Talib 2002, 18).

Tilastokeskuksen määritelmän mukaan ulkomaalaistaustaisia ovat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisia ovat myös ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa Väestötietojärjestelmässä. Suomessa ennen vuotta 1970 syntyneiden ja äidinkieleltään vieraskielisten henkilöiden on päätelty olevan ulkomaistaustaisia samoin kuin vuonna 1970 tai sen jälkeen Suomessa syntyneiden henkilöiden, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole Väestötietojärjestelmässä tietoa. Vuonna 2022 Suomessa asui 508 000 henkilöä, joilla oli ulkomaalaistausta. (Tilastokeskus 2021.)

Tässä opinnäytetyössä käytän kuitenkin termiä "ulkomaalaistaustainen" viittaamaan henkilöihin, joiden molemmat vanhemmat tai ainakin toinen vanhempi on syntynyt ulkomailla.

kuva 2. Väestö syntyperän tai taustamaan mukaan (Tilastokeskus 2021).

Helsingin ulkomaalaistaustaisista suurin osa on työikäisiä, mutta nuorissa ikäluokissa ulkomaalaistaustaisten osuus on suurempi. Kaupungin korkeintaan 15-vuotiaista asukkaista noin viidennes on ulkomaalaistaustaisia, ja näistä suurin osa, 70 prosenttia, on Suomessa syntyneitä. Kaupungin kaikista 0–6-vuotiaista lapsista lähes 22 prosenttia on ulkomaalaistaustaisia, ja heistä suurin osa kuuluu maahanmuuton toiseen sukupolveen (Saukkonen 2020, 94).

Suomen suurin haaste tällä hetkellä on ymmärtää maahanmuuton merkitys elinvoimaisen yhteiskunnan rakentamisessa. Vaikka ennusteiden mukaan joillakin aloilla tarvitaan kipeästi ulkomaalaistaustaisten työpanosta, kuitenkin tarvitaan keinoja heidän osaamisensa hyödyntämiseksi tehokkaasti. Tällä hetkellä monet korkeasti koulutetut ulkomaalaistaustaiset ovat työttöminä tai työskentelevät alhaisemman tason töissä, mikä heikentää heidän kykyään hyödyntää koulutustaan. Lisäksi on huolestuttavaa, että Suomesta muuttaa pois enemmän korkeasti koulutettuja suomalaisia kuin tänne muuttaa korkeasti koulutettuja ulkomaalaisia. (Paavola & Talib 2010, 24.)

Nurmio & Turkki (2010, 13) väittävät, että maahanmuuton vastustajien on tarkistettava kantansa tai keksittävä uusia ratkaisuja työvoimapulaan, joka vaivaa monia aloja, kuten hoitoalaa. Heidän mukaansa yhteiskunnan monimuotoisuus tarjoaa meille mahdollisuuden oppia ja

kehittää uusia johtajuustaitoja sekä kykyä toimia monikulttuurisissa työyhteisöissä (Paavola ym. 2010, 24).

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan mukaan paikallinen työmarkkinarakenne ja työnantajien asenteet vaikuttavat merkittävästi ulkomaalaistaustaisten työllistymiseen. ulkomaalaistaustaisten koulutus- ja työllistymispolut ovat sidoksissa kuntien elinkeinopolitiikkaan ja yhteistyöhön paikallisilla työmarkkinoilla. Tutkimus osoittaa, että työnantajien yhteistyö ulkomaalaistaustaisten koulutuksessa ja työllistämässä on vähäistä. Osa työnantajista ei ole halukkaita tarjoamaan ulkomaalaistaustaisille työharjoittelu-, työkokeilu- tai varsinaisia työpaikkoja, koska he pelkäävät perehdytystarpeen olevan liian suuri tai heillä on epäilyksiä ulkomaalaistaustaisten kielitaidon suhteen. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisuja 2021, 155.)

Suuri enemmistö tästä toisen sukupolven kohortista on edelleen lapsia ja nuoria, alle 20-vuotiaita. Näiden yksilöiden on välttämätöntä löytää paikkansa yhteiskunnassa, ja tämä edellyttää kykyä rakentaa elämänsä koulutuksen, ammatinvalinnan ja työllistymisen kautta. Kansainväliset kokemukset osoittavat, että heidän onnistumisensa elämässä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat keskeisiä kotoutumisen mittareita. Vastaavasti pettymykset voivat johtaa turhautumiseen ja katkeruuteen, ja näistä tunnetiloista on lyhyt askel vieraantumiseen ja jopa vihamielisyyteen. (Saukkonen 2018.)

Muutossa lapset saattavat kokea erityisen suurta taakkaa. Koulussa he omaksuvat uuden kielen ja kulttuurin usein vanhempiaan nopeammin, jolloin he saavat joutua hoitamaan perheen asioita eri virastoissa. Voidaan sanoa, että maahanmuutto on tila, jossa lapsi muuttuu aikuiseksi ja aikuinen lapseksi. Muutto yleensä aiheuttaa stressiä kaikille muuttajille, mutta erityisesti lapsille, jos perheen yhdistymisprosessi on kestänyt kauan. (Talib, Löfström & Meri 2004, 50.)

Myös Saraneva (2002) mukaan kielen vanhempiaan nopeammin oppiminen voi helposti johtaa vääristyneisiin ihmissuhteisiin, koska vanhemmat tulevat riippuvaseksi lapsistaan, mikä voi tarkoittaa, että lapsista tulee vahvempi kuin vanhemmat. On äärimmäisen tärkeää, että vanhemmat saavat koulusta tukea ja että he voivat avoimesti ilmaista itseään ilman pelkoa. Heidän pitäisi pystyä esittämään kysymyksiä, jakamaan omia ajatuksiaan ja antamaan arvioita oppilaitoksen toiminnasta. Ulkomaalaistaustaisilla vanhemmilla on merkittävää osaamista ja tietoa, jota he voivat tarjota kouluille. (Pollari & Koppinen 2011, 22.)

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) 1–3-luokkalaisten oppimistulosten arvioinnin (2018–2020) mukaan suomea tai ruotsia toisena kielenään opiskelevien S2-oppilaiden tulokset olivat selvästi heikompia kuin muiden oppilasryhmien. Joissain kouluissa S2-oppilaat eivät olleet saavuttaneet edes samalla tasolla olevaa osaamista kuin heidän luokkatoverinsa koulunkäynnin alkaessa kolmannella luokalla. Lisäksi noin viisi prosenttia S2-oppilaista ei osannut lukea kunnolla. Tutkimuksen mukaan myös S2-oppilaiden kehitys oli heikompaa myös muissa oppiaineissa. (Kansallisen koulutuksen arviointikeskus 2023.)

Vaikka ulkomaalaistaustaisten oppilaiden oppimisvaikeuksia ei ole tutkittu laajasti, saatavilla olevista tutkimuksista ilmenee, että kaksikielisyys ei näytä pahentavan kielellisiä oppimisvaikeuksia tai toimivan esteenä kielten oppimisessa. Muut vaikeudet voivat kuitenkin ilmetä, kuten puheessa, kirjoituksessa, lukemisessa ja matematiikassa. Nämä haasteet voivat olla pysyviä, mutta eivät välttämättä samanlaisia äidinkielessä ja opitussa kielessä. Diagnostointi tulisi tehdä molemmilla kielillä, etenkin vahvimmalla. Lisäksi on tärkeää huomioida mahdolliset trauma-peräiset ja sosiaaliset haasteet oppilaan kokonaistilannetta arvioitaessa. Näin varmistetaan tarvittavan tuen tarjoaminen asianmukaisesti. (Nissilä, Vaarala, Pitkänen & Dufva 2009, 39.)

Kuntoutussäätiön mukaan ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden oppimisvaikeuksien arvioinnissa on olennaista huomioida erilaiset kielelliset taustat, kasvuympäristöt, maassaoloajan ja kielen oppimisen vaiheet. Suomessa asuvat maahanmuuttajat eivät muodosta yhtenäistä ryhmää, ja oppimisvaikeuksien ymmärtämiseksi on välttämätöntä ottaa huomioon heidän erilaiset lähtökohtansa. Suomen kielen opiskelu vaatii usein pitkäaikaista tukea, ja joillakin oppilailla voi olla tarvetta erityistukeen esimerkiksi uuden kirjoitusjärjestelmän oppimisessa tai vähäisen aiemman opiskelukokemuksen vuoksi. Lisäksi oppimiseen vaikuttavat muut tekijät kuten elämäntilanne, kotoutumisen haasteet ja terveydentila, jotka voivat näkyä oppimisvaikeuksina. (Kuntoutussäätiö 2023.)

Kansainvälisissä vertailuissa havaitaan, että ulkomaalaistaustaisten menestys lukemisessa, kirjoittamisessa ja matematiikassa jäävät usein jälkeen kantaväestön tasosta. Ensimmäisen sukupolven ulkomaalaistaustaisten koulumenestys on erityisesti heikompaa verrattuna toisen polven ulkomaalaistaustaisiin. Tämä liittyy osittain toisen kielen hitaampaan oppimiseen. Suomessa asuvat ulkomaalaistaustaiset menestyvät kuitenkin Pisa-tutkimusten mukaan paremmin kuin OECD-maiden keskiarvo. (Nissilä ym. 2009, 38–39.)

Oppimisvaikeudet ulkomaalaistaustaisilla voivat johtua samantyyppisistä syistä kuin kantaväestöllä, mutta myös kulttuuri- ja kielisidonnaiset tekijät voivat vaikuttaa. Esimerkiksi lukivaikeudet voivat ilmetä eri tavoin äidinkielessä ja opitussa kielessä, koska kielet ovat erilaisia (mt).

Ulkomaalaistaustaisen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat kotoutumisprosessi, sosiaalinen tilanne, yhteiskunnallinen tilanne ja elinympäristö. Ulkomaalaistaustaisen oppilaan menestys Suomessa riippuu hänen lähtömaastaan, elinympäristöstään, taloudellisesta ja sosiaalisesta asemastaan. Kotoutumisprosessi ja Suomen olosuhteet vaikuttavat merkittävästi oppilaan kasvuun ja kehitykseen. (Arvonen, Katva & Nurminen 2010, 30.)

Ulkomaalaistaustaiset oppilaat elävät Rädyn (2002, 108–109) mukaan samanaikaisesti kolmen erilaisen maailman vaikutuspiirissä. Ensinnäkin heillä on vahva side kotimaahan, jossa heillä on sukulaisia ja ystäviä. Arvot, asenteet, kulttuuri ja uskonto ovat tiiviisti sidoksissa ulkomaalaistaustaisten kotimaahan. Toiseksi he ovat osa oman maahanmuuttajayhteisöään ja etnistä vähemmistöä täällä. Kolmanneksi he ovat koululaisina osa suomalaista yhteiskuntaa. Edellä mainitut syyt vaativat kouluilta ennen kokemattomia joustavuutta. (Soilamo 2006, 18.)

Talib (2004) mukaan sodan kokeneet lapset, kuten Somaliasta ja Jugoslavian alueelta tulleita lapsia ovat haavoittuvimpia, kuin muut ulkomaalaistaustaiset lapset. Heidän muistissaan saattaa olla asioita, jota he eivät koskaan pysty unohtamaan, kuten omaisten menetys, toisen vanhemman menetys tai kenties molempien vanhempien menettäminen (Talib, Löfström & Meri 2004, 51–52).

Oppimisvaikeuksien arvioinnissa ulkomaalaistaustaisten oppilaiden kohdalla on tärkeää tiedostaa, että arviointimenetelmät ovat kulttuurisidonnaisia. Suomessa arviointi perustuu vahvasti länsimaiseen koulutus- ja tutkimusperinteeseen, mikä vaikuttaa siihen, miten oppimisvaikeuksia arvioidaan ja miten ne määritellään. Oppijan kielitausta ja kulttuuriperintö vaikuttavat merkittävästi arviointitesteissä suoriutumiseen. Erityisesti maahanmuuton alkuvaiheessa on riski yli diagnosoida oppimisvaikeuksia johtuen kielten ja kulttuurien eroista. Suomessa ei juurikaan ole testinormeja ulkomaalaistaustaisille, joten niitä ei voida suoraan soveltaa ulkomaalaistaustaisten oppilaiden oppimisvaikeuksien arvioinnissa. (Arvonen ym. 2010, 26–29.)

Kun arvioidaan ulkomaalaistaustaisen oppilaan oppimisvaikeuksia, on välttämätöntä ottaa huomioon oppilaan toiminnallinen tausta, elinolosuhteet, aiemmat oppimiskokemukset sekä kaksikielisyys. Lisäksi on tärkeää arvioida, miten aiemmat ja nykyiset ympäristötekijät vaikuttavat oppilaan oppimiseen (mt., 79–80).

Opetusneuvos Anna Mikander Opetus- ja kulttuuriministeriöstä korostaa, että ulkomaalaistaustaisten oppilaiden määrän kasvaessa perusopetuksessa on erittäin tärkeää varmistaa, että koulutusjärjestelmä pystyy vastaamaan näiden oppilaiden tarpeisiin ja edistämään yhdenvertaisuutta kaikkien väestöryhmien välillä. Hän huomauttaa että, ulkomaalaistaustaisilla on erityisiä haasteita suomen ja ruotsin kielitaidon kanssa, joten on erityisen tärkeää satsata heidän kielitaitoonsa perusopetuksen vaiheessa. Ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden kasvatuksen, opetuksen ja kouluttamisen tehtävänä on tarjota heille kielellistä ja muita valmiuksia tasavertaisina suomalaisen yhteiskunnan jäsenenä sekä edellytykset jatko- opiskelulle. (Opetushallitus 2023.)

2.1 Yhdenvertaisuus ja kotouttaminen

Suomen lainsäädännössä on yhdenvertaisuuslaki, jonka tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää kaikilla yhteiskunnan alueilla. Tämä laki koskee kaikkia Suomessa asuvia henkilöitä, mukaan lukien maahanmuuttajia. Suomen Perustuslain (731/1999) mukaan Suomessa asuvilla ulkomaalaisilla on samat perusoikeudet kuin Suomen kansalaisilla. Perustuslain 6 §:ssä sanotaan, että kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Suomen lain mukaan ulkomaalaisilla ja muilla ulkomaalaistaustaisilla on myös oikeus harjoittaa ja ylläpitää omaa kulttuuria ja kieltä. (Suomen perustuslaki 731/1999, 6 §.)

Yhdenvertaisuuslaki asettaa velvoitteita viranomaisille, koulutuksen järjestäjille ja työnantajille edistää yhdenvertaisuutta sekä arvioida sen toteutumista. Tämä tarkoittaa konkreettisia toimia ja järjestelyjä, joilla pyritään takaamaan yhdenvertainen kohtelu kaikille. Yhdenvertaisuuslain mukaan näiden toimijoiden on systemaattisesti työskenneltävä yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja seurattava sen toteutumista käytännössä. (Yhdenvertaisuuslaki 1§, 5§.)

Tasa-arvoon liittyy ajatus siitä, että jokaisella ihmisellä on tasavertaiset lähtökohdat ja oikeudet tavoitella omaa hyvänsä elämässä ja että yhteiskunnan tulee taata nämä oikeudet kaikille.

Koulut ovat avainasemassa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisessä. Yhdenvertaisuutta voidaan vahvistaa esimerkiksi luomalla inspiroiva oppimisympäristö, tarjoamalla opiskelijoille myönteisiä oppimiskokemuksia, torjumalla syrjintää ja kiusaamista sekä lujittamalla yhteisöllistä kulttuuria oppilaitoksissa. Vähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret tarvitsevat erityisen paljon kokemuksia hyväksytyksi tulemisesta, jotta he voivat omaksua oman ja muiden ihmisarvon ja kehittää vahvan identiteetin. (Paavola & Talib 2010, 6.)

Oppivelvollisuuden tavoitteena on varmistaa kaikille perusosaaminen ja sivistys sekä tarjota yhdenvertaiset mahdollisuudet yksilölliseen kehittymiseen. Samalla pyritään nostamaan koulutus- ja osaamistasoa, kaventamaan oppimiseroja ja lisäämään koulutuksellista yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja lasten sekä nuorten hyvinvointia (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 1 §).

Lain määritelmät luovat kattavan kehyksen ulkomaalaistaustaisten kotoutumisen ymmärtämiseen ja edistämiseen. Yksilön näkökulmasta painotetaan monipuolista kotoutumisprosessia, osallisuutta eri elämänalueilla ja oikeutta säilyttää oma kieli ja kulttuuri. Lain painottama monialainen yhteistyö ohjaa kuntien ja muiden toimijoiden roolia kotoutumisen tukemisessa, luoden vahvan perustan kokonaisvaltaiselle lähestymistavalle. Tämä voi merkittävästi edistää maahanmuuttajien osallistumista suomalaiseen yhteiskuntaan. (Laki kotouttamisen edistämisestä 681/2023, 1 §.)

Kotoutumisella tarkoitetaan maahan muuttaneen henkilön ja yhteiskunnan keskinäistä vuorovaikutusta, jossa maahan muuttaneelle, eli ulkomaalaistaustaisen henkilölle annetaan tarvittavia tietoja ja taitoja yhteiskunnassa ja työelämässä selviytymiseen samalla tukien hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Kotouttamisella myös tarkoitetaan viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteitä ja palveluita, joilla pyritään monialaisesti edistämään ja tukemaan maahan muuttaneiden kotoutumista uuteen yhteiskuntaan. (Laki kotouttamisen edistämisestä 681/2023, 5 §.)

Ulkomaalaistaustaisen henkinen hyvinvointi on parempi maissa, joissa harjoitetaan monikulttuurisuuspolitiikkaa, kuin maissa, joissa toteutetaan sulauttamispolitiikkaa. Maahanmuuttajat tarvitsevat perheensä ja etnisen yhteisönsä tukea, mutta tätä ei Suomessa ole otettu riittävästi huomioon. Esimerkiksi kiintiöpakolaiset on asutettu hajalleen eri puolille maata hyvien motiivien takia, kuten gettoistumisen ehkäisemiseksi, mutta tämä keino on osoittautunut huonoksi. Muukalaisvihaa esiintyy nimittäin paikkakunnalla sitä vähemmän, mitä enemmän siellä asuu vieraskulttuurisia ihmisiä. Suomessa haja-asutetut maahanmuuttajaryhmät ovat sitä paitsi liian pieniä kyetäkseen ylläpitämään omaa kulttuuriaan. (Soukola 1999, 11.)

Mustikkamäki (2004,100; Välimäki (2008, 32) yhteisöllisyyden tunne on tärkeä osa ihmisen hyvinvointia ja identiteetin kehitystä. Yhteisöllisyys voi tulla monesta eri lähteestä, kuten perheestä, ystävistä, koulusta, harrastuksista tai uskonnollisesta yhteisöstä. Tärkeintä on, että ihmisillä on paikka, jossa he voivat tuntea itsensä hyväksytyksi ja arvokkaaksi osaksi jotain suurempaa kokonaisuutta. Yhteisöllisyyden ja ympäristön tuen merkitys korostuu erityisesti

lapsuudessa ja nuoruudessa, kun ihmisen minuus ja identiteetti ovat vielä kehitysvaiheessa. Siksi on tärkeää, että lapset ja nuoret saavat riittävästi yhteisöllisyyden kokemuksia ja että heidän ympäristönsä tukee heidän kasvuaan ja kehitystään. (Honkonen & Salovaara 2011, 41.)

Maahan muuttaneiden näkemyksiä ja tulevaisuuden odotuksia voivat rajoittaa paikalliset ja kulttuuriset elämäntavat, heikentäen heidän mahdollisuuksiaan hahmottaa tilannetta laajemmin. Lisäksi asuinpaikan vaikutus on merkittävä tekijä lasten ja nuorten tulevaisuuden odotuksissa (Paavola & Talib 2010, 63).

Kotoutuminen ei koske ainoastaan maahan muuttaneita, vaan myös paikallista väestöä. Kotoutumisprosessi edellyttää kaksisuuntaista muutosta yhteiskunnassa. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan kaksisuuntainen kotoutuminen tarkoittaa vuorovaikutteista sopeutumista uuteen tilanteeseen sekä maahanmuuttajien että vastaanottavan yhteiskunnan taholta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019).

Koulut voivat olla tärkeä osa kotoutumisprosessia monille ulkomaalaistaustaisille ja pakolaisille. Koulut tarjoavat paikan oppia uutta kieltä, tutustua uuteen kulttuuriin ja saada perustietoa yhteiskunnasta, johon he ovat saapuneet. Valtiontalouden tarkastusvirasto (2015, 7) katsoo, että ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden erityistarpeen huomioon ottaminen koulutusjärjestelmässä on erittäin tehokas integroitumistapa ulkomaalaistaustaisille lapsille ja nuorille. (Hakala 2017, 19.)

Valtionneuvoston (2016) mukaan kotoutumisen edistäminen kuuluu virkamiesten lisäksi myös järjestöille, yrityksille, työyhteisöille ja muille yhteisöille koska, kotoutuminen on vuorovaikutusta, joka vaikuttaa niin kotoutuvan lisäksi myös vastaanottajaan. Koulua voidaan myös pitää yhtenä sosiaalisen integraation toteuttajista (Kivirauma & Zacheus & Jahnukainen 2019, 11).

KUVA 3. Maahanmuuton- ja kotoutumisen psykkinet vaiheet (Bremer & Haavikko 2009).

2.2 Peruskoulun rooli yhteiskuntaan integroitumisessa

Suomessa on viime vuosikymmeninä tapahtunut merkittävä kasvu monikulttuuristen oppilaiden määrässä, ja tämä kehitys jatkuu edelleen. Tämä korostaa opettajien ja muiden koulutuksen parissa työskentelevien tarvetta kehittää monikulttuurikompetenssiaan. Monikulttuurikompetenssi tarkoittaa kykyä ymmärtää ja kunnioittaa eri kulttuureita sekä tulla toimeen eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa. Se vaatii tietoa eri kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä sekä kykyä soveltaa tätä tietoa käytännössä. Monikulttuurikompetenssi edistää parempaa ymmärrystä eri kulttuurien välillä ja mahdollistaa tehokkaamman ja vastavuoroisemman vuorovaikutuksen. (Niemelä 2019, 85.)

Vuoden 2019 alussa 7–15-vuotiaiden helsinkiläisten väestöstä 20 prosenttia oli ulkomaalaistaustaista. Näistä 43 prosenttia oli itse Suomeen muuttaneita, ja 57 prosenttia oli Suomessa syntyneitä väestöstä. Osalla ulkomailla syntyneistä oppilaista on ollut muutto Suomeen ennen koulunkäynnin aloittamista, mikä vaikuttaa erityisesti kouluihin, joissa on paljon ulkomaalaistaustaisia oppilaita. Oppilasmäärän kasvun lisäksi on huomioitava myös ulkomaalaistaustaisen oppilaskunnan sisäinen monimuotoistuminen. (Saukkonen 2020, 99.)

Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten määrän lisääntyessä monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa koulun, opettajien ja oppilaiden arki muuttuu. Tämä kasvattaa opettajan yhteiskunnallista vastuuta ja korostaa tarvetta kehittää valmiuksia vastata muutoksen tuomiin haasteisiin.

Selkeä minäkuva auttaa opettajaa suhtautumaan arvomaailmaan ja työhön positiivisemmin. Lisäksi koulun ilmapiiriin tulee hyväksyä erilaiset taustat ja monikulttuurisuus, mikä helpottaa opettamista ja oppimista (Talib 2005, 3).

Patrikaisen (1999,13) mukaan integraatio koulussa tarkoittaa siis sitä, että oppilaalle tarjotaan mahdollisuus päästä kosketuksiin sekä omaan kulttuuriinsa, että valtakulttuuriin samanaikaisesti. Tämä voi auttaa oppilaita ymmärtämään eri kulttuurien monimuotoisuutta ja edistää kulttuurista moninaisuutta koulu yhteisössä. Suomalaisissa kouluissa ei tavoitella enemmistön kulttuurin assimiloimista, vaan pikemminkin pyritään integroitumaan suomalaiseen koulukulttuuriin. Integraatio on nykyisen tiedon valossa ihannemuoto yksilön, koulun ja koko yhteiskunnan näkökulmasta tarkasteltuna. Lapset oppivat oman äidinkieltänsä, suomen kielen, omaksuvat oman kulttuurinsa ja saavat vaikutteita enemmistökulttuurista. He kykenevät toimimaan kahden erilaisen kulttuurin välissä kunnioittaen molempia. (Soilamo 2006, 34.)

Koulutuksen merkitys yhteiskunnallisen osallisuuden ja integraation edistäjänä on yleisesti tunnustettu. Monilla ulkomaalaistaustaisilla lapsilla ja nuorilla on kyky selviytyä koulussa hyvin, vaikka heidän täytyykin sopeutua uusiin kieliin ja kulttuureihin. Kuitenkin on myös tärkeää muistaa, että osalta ulkomaalaistaustaisista oppilaista puuttuu peruskoulun päättötodistus tai heillä ei ole toisen asteen. (Talib & Lipponen 2008, 10.)

Oppilaitoksissa on äärimmäisen tärkeää, että vanhemmat tuntevat voivansa ilmaista itseään avoimesti ja pelotta. Heidän pitäisi pystyä puhumaan, kertomaan, esittämään toiveitaan, kyselemään ja arvioimaan toimintatapoja ilman pelkoa. On tärkeää ymmärtää, että kriittisyys ei aina tarkoita kiittämättömyyttä, vaikka se voikin herättää suomalaisissa voimakkaita reaktioita. Ulkomaalaistaustaisilla vanhemmilla on paljon annettavaa koululle, jos koulu vain osoittaa kiinnostusta kuunnella ja ottaa vastaan heidän panoksensa. (Pollari & Koppinen 2011, 22.)

Tasa-arvoisen koulutuksen edistäminen edellyttää koulukulttuurin uudistamista. Tämä tarkoittaa, että on tarpeen muuttaa yksilöiden ja yhteisön kollektiivisia asenteita, uskomuksia, arvoja ja toimintamalleja. Vain tällaisella muutoksella voidaan saavuttaa kestäviä tuloksia, jotka takaavat kaikkien oppilaiden tasavertaista kohtelua ja mahdollisuuksia oppimisessa (Talib 2005, 26).

Koulu on varmistettava, että kaikilla on tasavertaiset mahdollisuudet menestyä elämässään ja että yhteiskunta voi hyötyä kaikkien ihmisten panoksesta. Koulutuksen tärkeys on suuri yhteiskunnassa ja työelämässä menestymisessä. Siksi on tärkeää, että koulutusjärjestelmä tarjoaa

jokaiselle oppilaalle mahdollisuuden saada koulutusta, joka vastaa heidän kykyjään ja potentiaaliaan. (Talib, Löffström & Meri 2004, 19.)

Oppiva yhteisö korostaa tasavertaisuutta ja ainutlaatuisuuden arvostamista. Samanarvoisuus ei edellytä samanlaisuutta, vaan se edistää yksilöllisten tarpeiden huomioimista. Tavoitteena on taata kaikille perusoikeudet ja osallistumismahdollisuudet, luoden avoimen ja inklusiivisen ympäristön, jossa jokainen voi menestyä omista lähtökohdistaan käsin (Opetushallitus 2014).

Opetushallituksen mukaan ulkomaalaistaustaisten oppilaiden opetuksessa ensisijaisena tavoitteena on edistää oppilaiden monikielisyyttä sekä tukea identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Näin oppilaat varustautuvat osallistumaan tasapainoisesti ja aktiivisesti yhteiskuntaan. Opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota oppilaiden taustoihin ja lähtökohtiin, kuten äidinkieleen, kulttuuriin sekä maassaoloaikaan. (mt.)

Erikson, Hansen, Ringen & Uusitalo (1987) Julkisen, yhtäläisen ja kaikkia osallistavan koulutusjärjestelmän ansiosta syntyy koulutusmahdollisuuksien tasa-arvoa, vähentää yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja lisää kansalaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Koulutusjärjestelmää onkin kuvailtu yhdeksi pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin kulmakiveksi, joka on paitsi universaali myös maksuton ja julkinen. (Silvennoinen, Kalalahti & Varjo 2018, 94.)

Suomalaisen opettajan työskentely monikulttuurisessa ympäristössä edellyttää usein akkulturaatioprosessin läpikäymistä. Akkulturaatio tarkoittaa kulttuuriseen ympäristöön sopeutumista ja sen vaikutuksesta omaan kulttuuriseen identiteettiin. Enemmistö kulttuurin edustajana toimiva suomalainen opettaja saattaa kohdata monikulttuurisessa ympäristössä kulttuurisia eroja ja haasteita, joita hän ei ole aiemmin kohdannut. (Soilamo 2006, 28.)

Monikulttuurisessa yhteiskunnassa kasvattajien on tärkeää sitoutua työskentelyyn erilaisten oppijoiden kanssa ja tarkastella omia arvojaan ja maailmankuvaansa. Interkulttuurisen osaamisen kehittäminen mahdollistaa uudenlaisia vastauksia ja toimintamalleja monikulttuurisissa tilanteissa, vähentäen vähemmistöoppilaiden syrjäytymistä. Molemminpuolinen arvomaailmojen kunnioitus ja arvostaminen on tärkeää lapsen kannalta, ja opettajan positiivinen asenne heidän edustamaansa kulttuuria ja maailmankuvaa kohtaan on erityisen merkityksellistä. (Paavola & Talib 2010, 75.)

Opettajan asenteella on kuitenkin suuri merkitys oppilaiden hyvinvointiin, koulusuorituksiin ja integraatioprosessin onnistumiseen. Jos opettajalla on positiivinen asenne

vähemmistökulttuureja kohtaan, hän voi edistää oppilaiden hyvinvointia ja auttaa heitä menestymään koulussa. Tämä voi myös edistää integraatioprosessia ja vähentää mahdollista syrjintää. Toisaalta, jos opettajalla on negatiivinen asenne vähemmistökulttuureja kohtaan, se voi johtaa oppilaiden huonoon hyvinvointiin, koulusuoritusten heikentymiseen ja integraatioprosessin epäonnistumiseen. Tämä voi myös edistää maahanmuuttajiin kohdistuvaa aggressiivista käytöstä. (Soilamo 2006, 28.)

Opiskelijoiden osallistuminen on tärkeä osa heidän kokemustaan kouluyhteisössä ja voi lisätä heidän itseluottamustaan ja turvallisuuden tunnettaan. Turvallisuustunne syntyy useista tekijöistä, joista yksi keskeinen on aikuisen myönteinen asenne nuoria kohtaan. Aikuisen myönteinen asenne nuoria kohtaan on ensiarvoisen tärkeää, kun pyritään edistämään opiskelijoiden osallisuutta. (Honkonen & Salovaara 2011, 69.)

Oppilaiden turvallisuuden tunteen lisäämiseksi on tärkeää myös vahvistaa kouluyhteisön arvoja, kuten kunnioitusta, ystävällisyyttä ja empatiaa. Opetuksen järjestäjältä myös vaaditaan turvallisuuteen liittyviä suunnitelmia, joiden tarkoituksena on turvata oppilaiden fyysinen ja henkinen hyvinvointi koulussa. Kulun tulee tarjota viihtyisiä ja turvallinen yhteisö, jossa oppilaiden yhteenkuuluvuus on mahdollista. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi oppilaiden osallistamista yhteisön toimintaan, yhteisöllisyyden vahvistamista ja konfliktien ratkaisemista rakentavalla tavalla. (mt., 41.)

Huoltajien osallistumismahdollisuus koulun opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajan ja oppilaiden kanssa edistää tehokkaasti kodin ja koulun yhteistyötä. Huoltajille on tarpeen tarjota selkeää tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen organisoinnista, oppilashuollosta ja mahdollisuuksista osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Tämä edellyttää opettajilta aktiivista aloitetta yhteistyössä sekä avointa keskustelua ja tiedottamista huoltajien, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön perustana tulee olla eri osapuolten välinen kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. (Opetushallitus 2004, 22.)

Mustikkamäki (2004, 100; Välimäki (2008, 32) mukaan yhteisöllisyyden tunne on tärkeä osa ihmisen hyvinvointia ja identiteetin kehitystä. Yhteisöllisyys voi tulla monesta eri lähteestä, kuten perheestä, ystäväistä, koulusta, harrastuksista tai uskonnollisesta yhteisöstä. Tärkeintä on, että ihmisillä on paikka, jossa he voivat tuntea itsensä hyväksytyksi ja arvokkaaksi osaksi jotain suurempaa kokonaisuutta. Yhteisöllisyyden ja ympäristön tuen merkitys korostuu erityisesti lapsuudessa ja nuoruudessa, kun ihmisen minuus ja identiteetti ovat vielä kehitysvaiheessa.

Siksi on tärkeää, että lapset ja nuoret saavat riittävästi yhteisöllisyyden kokemuksia ja että heidän ympäristönsä tukee heidän kasvuaan ja kehitystään. (Honkonen & Salovaara 2011, 41.)

2.3 Valmistava opetus

Oppivelvollisuuden tavoitteena on varmistaa, että kaikilla ihmisillä on elämässä ja yhteiskunnassa tarvitsemansa perustaidot ja koulutus sekä edistää yhtäläisiä mahdollisuuksia kehittyä taitojensa ja tarpeidensa mukaan. Lisäksi ala-asteella pyritään nostamaan koulutus- ja osaamistasoa, kuroma umpeen oppimiskuiluja sekä lisäämään lasten ja nuorten tasa-arvoa, ja hyvinvointia koulutuksessa. (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020.)

Oppivelvollisuus on tärkeä osa ulkomaalaistaustaisten kotoutumista ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajien koulutuksen tavoitteena on auttaa maahanmuuttajia sopeutumaan Suomen yhteiskuntaan ja antaa heille valmiudet toimia aktiivisina ja tasavertaisina jäseninä yhteiskunnassa. Koulutuksessa pyritään yleensä opettamaan suomen kieltä, mutta myös tutustuttamaan ulkomaalaistaustaiset suomalaiseen kulttuuriin, yhteiskuntajärjestelmään ja työelämään. (Nissilä ym. 2009, 6.)

Ennen perusopetukseen siirtymistä ulkomaalaistaustaisille oppilaalle tarjotaan valmistavaa opetusta. Valmistavan opetuksen tarkoituksena on taata oppilaalle tarvittavat valmiudet siirtyä perusopetukseen ja menestyä siellä. Valmistavan opetuksen avulla ulkomaalaistaustaisille oppilaille annetaan tukea suomen kielen oppimisessa ja koulujärjestelmän ymmärtämisessä. Tavoitteena on myös auttaa oppilaita sopeutumaan uuteen ympäristöön ja kulttuuriin. (Arvonen ym. 2010, 20.)

Perusopetukseen valmistava opetus on suunnattu kaikille esi- ja perusopetusikäisille ulkomaalaistaustaisille lapsille ja nuorille, jotka eivät vielä hallitse tarvittavia kielellisiä valmiuksia esitai perusopetuksessa opiskeluun. Tämä koskee sekä vasta maahan muuttaneita että Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia oppilaita, eikä osallistuminen edellytä oleskelulupaa (Opetushallitus 2017).

Valmistavan opetuksen suurimpiin haasteisiin kuuluu ryhmän heterogeisuus. Usein samassa luokassa on kymmenen tai enemmän eri tasoisia oppilaita, jotka ovat kotoisin eri maista ja joista osa ei puhu suomen kieltä lainkaan (Agafonova 2012, 52).

Valmistavassa opetuksessa ei ole virallista tuntijakoa, koska oppiaineet poikkeavat perusopetuksesta, ei myöskään ole runsaasti tarjolla kirjoja. Tämä asettaa opettajalle haasteita tehtävien

valinnassa ja soveltamisessa, erityisesti opetuksen alussa, kun oppilaat eivät vielä puhu suomen kieltä. Oppilaiden erilaiset tasoerot vaativat myös opettajalta joustavuutta ja kykyä soveltaa erilaisia tehtäviä yhden tunnin aikana. On tärkeää, että opettaja löytää sopivan tasapainon eri tehtävien välillä ja tarjoaa oppilaille mahdollisuuden oppia omaan tahtiin ja taitotasoonsa nähden. (mt., 52.)

2.4 Kodin ja koulun yhteistyö sekä perheen merkitys

Koululla on velvollisuus edistää kodin ja koulun välistä yhteistyötä, mikä on kirjattu perusopetuslakiin ja Opetushallituksen antamiin perusopetuksen opetussuunnitelmiin. Tämä velvoite koskee myös vieraskielisten perheiden kanssa toimivia vuorovaikutusmuotoja (Säävälä 2013, 117). Vanhempien aktiivinen osallistuminen kouluyhteisöön on tärkeää. Opastus ja osallistuminen vanhempainyhdistyksiin ja johtokuntiin voivat vahvistaa tätä roolia ja edistää positiivista kouluyhteisöä (Pollari ym. 2011, 61).

Koulun rooli ulottuu oppilaiden tukemisen lisäksi myös perheiden ja vanhemmuuden tukemiseen. Tämä näkökulma on erityisen merkittävä kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Opettajien on inspiroiduttava hyödyntämään erilaisten oppilaiden kulttuureja opetuksessaan ja luomaan monipuolisuutta, sekä rikastusta oppimiskokemuksiin. Tällä tavoin vanhemmat voivat entistä rakentavammin olla mukana tukemassa lastensa oppimista yhdessä opettajien kanssa. (mt., 48.)

Tutkimukset maailmanlaajuisesti ovat selvästi osoittaneet, että tehokas yhteistyö kodin ja koulun välillä tukee merkittävästi oppilaiden koulumenestystä ja ehkäisee syrjäytymistä. Kun koulu ja koti aktiivisesti jakavat tietoa ja keskustelevat oppilaan asioista, oppimisen haasteisiin voidaan puuttua tehokkaammin, ja lapsi saa tarvitsemaansa tukea oikea-aikaisesti (Säävälä 2013, 117).

Lapsi ja nuori elävät samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä. Tämä korostaa kasvatusyhteisöjen välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä, jotka ovat olennaisia oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa syventää opettajan oppilaantuntemusta ja tukee häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta, kun taas koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta sekä opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. (Opetushallitus 2004, 22.)

Turussa tehdyn tutkimuksen mukaan suurin osa opettajista ei kokenut ongelmia yhteistyössä ulkomaalaistaustaisten kotien kanssa, mutta noin viidennes koki vuorovaikutuksen ongelmalliseksi. Opettajat mainitsivat ongelmien syinä kieliongelmat, kulttuurierot, konfliktit ja vanhempien sitoutumattomuuden. Yhteys kotiin voi katketa, jos opettaja käyttää perinteistä suomalaista viestintätapaa ulkomaalaistaustaisten perheiden kanssa ja kun tulokset eivät näy, opettaja saattaa olettaa, etteivät ulkomaalaistaustaiset perheet ole kiinnostuneita lastensa koulutuksesta ja luopuu yhteydenpidosta. Tällainen epäsuora syrjivä toimintatapa on havaittu myös eteläaasialaisten kotien ja brittiläisen koulun yhteistyössä. (mt., 125.)

Kulttuuriseen ja kielelliseen erilaisuuteen kielteisesti suhtautuminen muodostaa perustan, jossa kodin ja koulun välinen vuorovaikutus ei toimi. Tällaiset asenteet puolin ja toisin voivat tehdä tilanteista epämiellyttäviä ja estää yhteistyön sekä luottamuksen syntymisen. Yhdenvertaisuuden periaatteen mukaisesti koulun tulee ottaa huomioon perheiden tilanteet ja valmiudet toimintatavoissaan. Yhdenvertaisuus ei merkitse kaikkien kohtelemista samalla tavalla, vaan se edellyttää kaikkien tarpeiden ja lähtökohtien huomioimista ja toimintatapojen mukauttamista sen perusteella. (mt., 123.)

Ulkomaalaistaustaisen oppilaan koulumenestys riippuu monista tekijöistä kuten kulttuurisista, historiallisista, yhteiskunnallisista, poliittisista, psykologisista ja institutionaalisista seikoista. Tärkein menestykseen vaikuttava tekijä on, että oppilaalla on ainakin yksi koulutettu tai työssä käyvä aikuinen esimerkkinä. Perheen tuki, arvot ja yhteenkuuluvuuden tunne suojaavat oppilasta syrjinnältä. Vanhempien tuki vaikuttaa oppilaan itsetuntoon ja vähentää stressiä sekä käyttäytymisongelmia koulussa. (Talib 2002, 52–55.)

Opetus ja kasvatus tulee toteuttaa tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa, jotta jokainen oppilas saa yksilöllisesti räätälöityä opetusta, ohjausta ja tukea, joka vastaa hänen kehitystasoaan ja yksilöllisiä tarpeitaan. Erityisesti, kun oppilaalla ilmenee tuen tarvetta, korostuu kodin ja koulun välinen yhteistyö entisestään (Opetushallitus 2014, 62).

Koulut, jotka tukevat vanhemmuutta, osoittavat vahvaa sitoutumista monikulttuurisuuteen. He varmistavat, että kotiin lähetetyt viestit käännetään vanhempien osaamille kielille ja tarjoavat päteviä tulkkipalveluita vanhempain tapaamisissa. Wilma-ohjelman laajentaminen monikieliseksi on erityisen merkittävää, sillä se edistää avoimuutta ja osallisuutta koulu yhteisössä, mahdollistaen myös ulkomaalaistaustaisille huoltajille sujuvamman vuorovaikutuksen. (Pollari ym. 2011, 23.)

Suomen koulujärjestelmässä on monia positiivisia piirteitä, jotka edistävät ulkomaalaistaustaisten perheiden lasten hyvinvointia ja tulevaisuutta. Lasten on mahdollista opiskella äidinkieltään, ja valmistavat luokat tarjoavat tukea suomen tai ruotsin oppimiseen. Lisäksi erityisopetukselle on varattu riittävästi resursseja. Suurimpien kuntien kouluissa hyödynnetään tulkkeja, mikä helpottaa kodin ja koulun välisen yhteistyön sujumista. Koulujen henkilökunta koostuu korkeasti koulutetuista asiantuntijoista, jotka omaksuvat monikulttuurisen koulun arjessa tarvittavia interkulttuurisia taitoja. (Säävälä 2013, 90.)

Oppilashuollossa ja yleisesti kodin ja koulun yhteistyössä on tärkeää ymmärtää, että maahan muuttaneet vanhemmat kaipaavat hyväksyvää kiinnostusta vanhemmuutta kohtaan. Vain tällä tavoin luottamus kasvaa ja syntyy aito kasvatuskumppanuus lasten ja nuorten parhaaksi (mt).

Yhteiskunnalliset muutokset ovat kasvattaneet koulujen vastuuta syrjäytymisen ehkäisyssä. Opettajien monikulttuurinen ammatillisuus ja kyky kohdata eri kulttuureja ovat keskeisiä tekijöitä syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. Monikulttuurista taustaa omaavilla opettajilla on erinomaiset mahdollisuudet edistää ulkomaalaistaustaisten oppilaiden kotoutumista, toimia kannustajina ja tukea kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Tärkeää on myös avoimuus ja kunnioitus monimuotoisuutta kohtaan koko kouluyhteisössä. (Talib 2008, 155.)

Ulkomaalaistaustaiset huoltajat ovat taustasta riippumatta innokkaita tukemaan lastensa koulutusta, mutta he kaipaavat tukea ja rohkaisua osallistuakseen aktiivisesti koti-koulu-yhteistyöhön. Yhteistyö vieraskielisen tai erikulttuuristen taustojen omaavien perheiden kanssa asettaa koulun työntekijät haasteeseen tarkastella omia oletuksiaan (mt., 130).

2.5 Siirtymävaiheen haasteet

Ulkomaalaistaustaisella nuorella on erilaisia ympäristöjä ja tehtäviä. Hän miettii, minne hän kuuluu – perheeseen, paikalliseen yhteiskuntaan vai siihen välimaastoon. Nuoren on tasapainoiltava eri asioiden välillä, mikä voi olla vaikeaa. Hän tekee päätöksiä omasta elämästään ja yrittää sovittaa omia toiveitaan muiden odotusten kanssa. Esimerkiksi nuoren perhe saattaa odottaa häneltä aikuisten tehtäviä, kuten perheen hoitamista tai oman perheen perustamista jo nuorena. Tämä voi olla haastavaa, kun nuoren täytyy sovittaa yhteen kodin ja koulun odotukset siitä, millainen hänen pitäisi olla. (Arvonen ym. 2010, 51.)

Ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisten kohtaama epäedullinen asema kärjistyy peruskoulun jälkeen, kun he siirtyvät eteenpäin koulutuspolulla. Toisaalta toisen polven

ulkomaalaistaustaisista suurin osa etenee toiselle asteelle, mutta silti moni heistä jää vailla perusasteen jälkeistä koulutusta. Tuloksena on, että ulkomaalaistaustaiset nuoret aikuiset kohtaavat useammin haasteita työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisessä verrattuna suomalaistaustaisiin. (Ahtiainen & Saukkonen 2020, 30.)

Yksilöllinen ohjaus mahdollistaa rohkaisevan ja samalla realistisen käsityksen monista jatko-opintokoulutuksista. Ulkomaalaistaustaisille opiskelijoille itsenäinen jatko-opintojen suunnittelu ja siihen liittyvä tiedon hankkiminen on kuitenkin vaikeampaa kuin suomalaistaustaisille nuorille (Opetushallitus 2011).

Peruskoulun päättäneiden vieraskielisten nuorten tilastot osoittavat selvästi heidän heikompaa asemaansa siirryttäessä toiselle asteelle. Esimerkiksi Helsingissä valmistuneet vieraskieliset nuoret ovat huomattavasti harvemmin tutkintoon johtavassa koulutuksessa saman vuoden lopussa verrattuna kotimaankielisiin nuoriin. Tämä tarkoittaa sitä, että vieraskieliset nuoret kohtaavat haasteita jatkokoulutukseen sijoittumisessa. Toinen esimerkki samasta tutkimuksesta osoittaa, että Vuonna 2018 Helsingissä valmistuneista vieraskielisistä peruskoulun päättäneistä nuorista 85 prosenttia jatkoi tutkintoon johtavassa koulutuksessa vuoden lopussa. Vastaava osuus kotimaankielisillä oli 94 prosenttia. Tämä osoittaa, että ulkomaalaistaustaisten nuorten haasteet korostuvat näissä tilastoissa. (mt., 34.)

Myös vuonna 2020 julkaistun "Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten hyvinvointi Helsingissä" -tutkimuksen mukaan valtaosa peruskoulun 9. luokan päättävistä saa opiskelupaikan toisella asteella saman vuoden haussa. Pieni osa koulutuspaikkaa hakeneista nuorista ei kuitenkaan tule valituksi mihinkään koulutukseen. Vieraskielisillä nuorilla oli keskimäärin enemmän vaikeuksia päästä toisen asteen koulutukseen. Keväällä 2019 peruskoulun päättäneistä toisen asteen koulutukseen hakeneista vieraskielisistä nuorista vajaa neljä prosenttia ei tullut valituksi mihinkään koulutukseen. Kotimaankielisistä vain noin prosentti jäi samasta syystä ilman opiskelupaikkaa. (mt., 33.)

Jyväskylän yliopiston vuoden 2006 oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportissa korostetaan, että perusopetuksen 7–9 luokkien ohjauksen kehittämisessä keskeistä on nivelvaiheen ohjaus, joka vaikuttaa siirryttäessä alakoulusta yläkouluun ja edelleen toiselle asteelle. Kodin ja koulun välinen yhteistyö on vahvistunut siirtymävaiheessa, esimerkiksi siirtopalavereiden avulla. Nivelvaiheessa käytetään eri koulumuotojen ohjaajien yhteisesti laatimia

tiedonsiirtolomakkeita, ja erityisesti yhteistyö perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välillä on tiivistynyt. (Karjalainen 2006, 87.)

Ulkomaalaistaustaisen nuoren kokemus voi olla haasteellinen moninaisten elämäntehtävien parissa, sillä hän saattaa kohdata puutteita tarvittavassa tuessa. Roolimallien ja esimerkkien puuttuminen vaikeuttaa menestyksellistä navigointia ristiriitaisten rooliodotusten keskellä. Itsenäistyminen muodostaa nuoruuden keskeisen tavoitteen, mutta ulkomaalaistaustaiset nuoret edustavat monimuotoista ryhmää, jossa tämän tavoitteen saavuttaminen voi olla monitahoisempaa. (Arvonen ym. 2010, 51.)

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

3.1 Aineiston kerääminen

Valittu tutkimusmenetelmä ohjaa yleensä sitä, millaista tietoa etsitään ja mistä lähteistä. Eri tutkimusstrategiat eroavat toisistaan siinä, kuinka paljon joustavuutta ne sallivat menetelmien valinnassa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 184).

Teemahaastattelua käytetään laajasti kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, sillä se soveltuu erinomaisesti monenlaisiin kvalitatiivisen tutkimuksen konteksteihin. Teemahaastattelu edustaa lomakkeen ja avoimen haastattelun välimuotoa. Tässä haastattelutyypissä on tunnusomaista, että aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muotoilu ja järjestys jäävät avoimiksi. (mt., 208.)

Tutkimuksessa hyödynnettiin haastatteluja tiedonkeruumenetelmänä, sillä aiheesta oli saatavilla vain vähän tutkimustietoa. Haastattelut mahdollistivat perusteellisen perehtymisen ulkomaalaistaustaisten oppijoiden kokemuksiin ja niiden integroimisen laajempaan koulumaailmaan. Joustava aineistonkeruu tarjoaa mahdollisuuden kysymysten tarkentamiseen ja varmistaa niiden ymmärrettävyyden. Lisäksi haastattelut mahdollistivat vastausten selventämisen ja lisäkysymyksien esittämiseen (Hirsjärvi & Hurme 2009, 35).

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Porolahden peruskoulun opettajat, oppilaat ja monikieliset ohjaajat. Osallistujamäärä oli yhteensä 10 henkilöä, joista viisi oli oppilaita, kolme opettajia ja kaksi monikielistä ohjaajaa. Viidestä oppilaasta kaksi oli syntyneet Suomessa, ja kolme oli syntynyt ulkomailla. Näistä kolmesta yksi aloitti ensimmäisen luokan Suomessa, kun taas kaksi siirtyi yläasteelle valmistavan luokan kautta. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, jotta jokaisen osallistujan näkemykset saatiin esille mahdollisimman avoimesti.

Teemahaastattelut suunniteltiin siten, että ne kattoivat keskeiset aihealueet, jotka liittyivät opiskelun haasteisiin. Haastattelujen alussa käytiin läpi tutkimuksen tavoitteet ja haastattelun kulku, jotta haastateltavat tiesivät, mitä odottaa.

Haastattelut nauhoitettiin ääninauhureilla, jotta aineiston tarkka dokumentointi oli mahdollista. Nauhoituksia käytettiin myös litteroinnin tukena.

Aineistonkeruuprosessissa kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, että haastattelutilanne oli avoin ja kannustava, jotta haastateltavat tunsivat olonsa mahdollisimman mukavaksi ja rohkaistuivat jakamaan omia näkemyksiään ja kokemuksiaan.

Haastattelujen jälkeen tallenteet siirrettiin tietokoneelle turvallisesti ja niitä käytettiin litteroinnin pohjana. Litteroinnissa pyrittiin säilyttämään alkuperäinen puheen sävy ja ilmaisutapa.

3.2 Yhteisöllinen ideointimenetelmä

Opinnäytetyön perusteella toteutettiin yhteisöllinen ideointimenetelmä palvelumallin kehittämiseksi, ja siihen osallistuivat kaksi opettajaa, kaksi monikielistä ohjaajaa ja yksi opinto-ohjaaja. Tavoitteena oli luoda toimiva toimintamalli, joka ottaisi huomioon eri sidosryhmien asiointumukset ja näkemykset.

Yhteisöllinen ideointiprosessi käynnistyi aloituskeskustelulla, jossa osallistujille esiteltiin keskustelun aihe ja opinnäytetyön tausta-aineisto. Tämä antoi pohjan keskustelulle, ja osallistujia kannustettiin aktiivisesti jakamaan näkemyksiään ja ehdotuksiaan palvelumallin kehittämiseksi. Keskustelua ohjattiin kohdennetuilla kysymyksillä, jotka auttoivat jäsentämään keskustelua ja ohjasivat osallistujia pohtimaan toimintamallin mahdollisia piirteitä ja toiminnallisuksia.

Valitsin Palvelumuotoilun menetelmän "Kuinka me voisimme?" sen helppouden ja vaikuttavuuden vuoksi ideointiprosessissa. Tämä kysymys toimi innostavana kannustimena monipuoliseen ajatteluun ja erilaisten ratkaisuvaihtoehtojen kehittämiseen havaittuun ongelmaan (Palo 2021). Uskon, että tämä menetelmä mahdollistaa monikielisten ohjaajien, opettajien ja opinto-ohjaajien yhteisen ideointiprosessin uusien kehitysehdotusten parissa.

Valitsemani lähestymistapa on keskeinen osa opinnäytetyön tulosten käytännön soveltamista ja palvelumallin selkeää määrittämistä. "Kuinka me voisimme?" -kysymykseen kiteytyy tärkeitä palvelumuotoilun periaatteita, kuten ongelman ratkaiseminen, avoimuus, innokkuus löytää erilaisia vaihtoehtoja sekä yhdessä tekeminen ja optimistisuus. Näin ollen "Kuinka me voisimme?" -kysymykset ovat yksi keskeisistä keinoista, jotka auttavat luomaan oikeita ratkaisuja asiakkaiden tarpeisiin.

Keskusteluanalyysissa keskityttiin tutkimaan kerättyä aineistoa ja vältettiin tulkintoja aineiston ulkopuolelta. Keskusteluanalyysin keskeinen periaate on, että puhujat yhdessä luovat yhteisen vuorovaikutuksen kontekstin. Vuorovaikutus noudatti aina tiettyä järjestystä ja rakennetta.

Puhumisessa korostui inter subjektiivinen ymmärrys, mikä tarkoittaa osallistujien yhteistä suuntautumista tilanteeseen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 227).

Yhteisöllisessä ideointikeskustelussa kirjattiin ylös keskeiset puheenvuorot ja tehdyt päätökset, ja osallistujia tunnistettiin lyhenteillä selkeyden vuoksi. Keskustelun aiheet jaettiin teemoittain ja osiin, mikä auttoi jäsentämään keskustelun kulkua. Ideointivaiheessa osallistujia kannustettiin esittämään omia ehdotuksiaan palvelumallin kehittämiseksi. Näitä ehdotuksia käytiin läpi, ja osallistujilta pyydettiin arvioita niiden tärkeysjärjestyksestä ja vaikuttavuudesta.

Ideointiprosessin päätteeksi laadittiin yhteenveto keskustelun aikana esiin tulleista kehitysehdotuksista ja määriteltiin konkreettiset toimenpiteet toimintamallin kehittämiseksi. Koko prosessin vaiheet, mukaan lukien keskustelut ja päätökset dokumentoitiin huolellisesti, mikä mahdollisti prosessin läpinäkyvyyden ja seurannan. Yhteisölliset ideointimenetelmät toimintamalliin oli suunniteltu varmistamaan, että jokaisella osallistujalla oli mahdollisuus tuoda esiin omat näkemyksensä ja asiantuntemuksensa, edistäen siten toimintamallin kehittämistä monipuolisesti ja käytännönläheisesti

4 HAASTATTELUAINEISTON TULOKSET

4.1 Aineiston analysointi

Haastatteluaineiston analyysi toteutettiin käyttäen laadullista sisällönanalyysia. Ensin nauhoitukset litteroitiin eli puhe muutettiin kirjoitetuksi tekstiksi. Tämän jälkeen aineisto jaettiin eri teemoihin, pääosin noudattaen haastatteluteemoja. Tämä lähestymistapa on yleinen teemahaastatteluissa, joissa tavoitteena on syvällisen ymmärryksen saaminen tietystä aiheesta tai ilmiöstä. Lisäksi viittaus lähdeaineistoon (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). antaa lisätukea käytetyn menetelmän taustasta ja soveltamisesta.

Litteroimani haastattelumateriaali toimi pohjana laadulliselle analyysille, jonka tarkoituksena oli selkeyttää aineistoa opinnäytetyötäni varten. Analyysin toteuttamiseksi etsin aineistosta merkityksellisiä teemoja, jotka jaoin ja luokittelin haastattelurungon mukaisesti. Valitsin teemoittelun analyysimenetelmäksi, joka auttoi havaitsemaan keskeisiä kategorioita ja teemoja aineistosta. Kun kävin rauhallisesti ja systemaattisesti läpi haastatteluja, tunnistin merkittäviä teemoja ja kategorioita, jotka toistuivat aineistossa. Järjestin samankaltaiset palat tekstistä yhteen ja tarvittaessa lohkoin teemat alaluokkiin. Teemoittelun avulla pyrin myös löytämään uusia näkökulmia ja yhteyksiä aineistosta. Teemojen tunnistamisen jälkeen tarkastelin niiden sisältöä ja suhteita toisiinsa. Pohdin, miten eri teemat liittyivät toisiinsa ja mitä ne paljastivat tutkimuskysymysteni kannalta. Teemojen avulla muodostin kokonaiskuvan aineistosta ja tulin päätelmiäni ja tulkintojani.

Oli tärkeää olla järjestelmällinen ja perustella valitut teemat ja kategoriat aineistosta. Otin huomioon myös kontekstin ja mahdolliset ristiriidat tai poikkeavat näkemykset aineistossa. Seuraava luku esittelee tutkimuksen tulokset, jotka jaettiin viiteen teema-alueeseen. Nämä alueet käsittelevät ja kuvaavat oppijan, opettajan ja monikielisen ohjaajan näkemyksiä ja kokemuksia ulkomaalaistaustaisten oppijoiden koulunkäyntiin liittyvistä haasteista

4.2 Ulkomaalaistaustaisten oppilaiden haasteet peruskoulun opinnoissa

Haastatellut opettajat korostavat oppilaan lukemis- ja kirjoitustaidon perustason merkitystä kielen kehitykselle sekä peruskoulun että toisen asteen opintopolussa. Heillä on huoli siitä, että nykyiset resurssit eivät riitä tarjoamaan riittävää suomen kielen opetusta monille oppilaille, erityisesti lukemisessa, kirjoittamisessa ja tekstin ymmärtämisessä. Tämä rajoittaa

mahdollisuuksia tarjota tehokasta opetusta ja riittävää tukioppimateriaalia oppilaille. Nämä puutteet vaikeuttavat suomen kielen oppimista ja voivat johtaa oppilaiden motivaation laskuun.

Myös yhdeksännen luokan ulkomailla syntyneet oppilaat, sekä jopa Suomessa syntyneet oppilaat kertovat haastattelussa tarvitsevansa jatkuvaa apua tehtävien kanssa, koska heidän vanhempansa eivät pysty auttamaan suomen kielen puutteen vuoksi. He myös kokevat, että koulun tarjoama lisätuki ei ole riittävää, sillä heillä on vaikeuksia ymmärtää suomen kielen käsitteitä.

Haastatellut opettajat korostavat myös pitkään Suomessa olleiden tai täällä syntyneiden ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tarvetta tukea. He painottavat, että nämä oppilaat hyötyisivät mahdollisuudesta kommunikoida omalla äidinkielellään ja saada tukea tutusta kulttuurista.

Eräs opettajista mainitsee, että yhden vuoden mittainen valmistava luokka koetaan riittämättömäksi ajaksi suomen kielen kehittymiselle, erityisesti oppilaille, jotka tulevat pakolaisleireiltä tai maista, joissa koulutustaso on hyvin alhainen. Tämä heikentää suomen kielen oppimista ja vaikuttaa negatiivisesti oppimistuloksiin. Opettaja ehdottaa pidempää, esimerkiksi kahden vuoden, valmistavaa jaksoa ennen siirtymistä normaaliin opetukseen. Tämä jakso antaisi oppilaille enemmän aikaa kehittää kielitaitoaan ja vahvistaa perustaitojaan. Tavoitteena olisi varmistaa, että oppilailla on riittävät valmiudet seurata normaalia opetusta, auttaa heitä sopeutumaan uuteen kouluympäristöön ja rakentamaan vahvempi oppimisen perusta.

”Siinä on varmaan se, että ensinnäkin toi on riittämätön se yhden vuoden valmistava luokka. Se on liian lyhyt aika hyvin monelle, jos ajatellaan että, henkilö tulee, vaikka pakolaisleiriltä tai maasta, jossa koulutustaso on tosi alhainen”

Oma kokemukseni valmistavasta opetuksesta 90-luvulla täällä Suomessa vahvistaa, että yksi vuosi ei aina ole riittävä aika oppia suomen kieltä kunnolla, etenkin kun oppilasryhmässä on erilaisia taitotasoja ja taustoja. Toisaalta yleiseen opetukseen siirtyminen nopeuttaa sopeutumista, kielen oppimista, sekä suomalaisen kulttuurin omaksumista.

Haastattelun perusteella käy ilmi, että ulkomaalaistaustaiset oppilaat tarvitsevat yksilöllistä tukea, joka vastaa heidän tilanteensa. Erityisesti vasta Suomeen saapuneiden oppilaiden mainitaan tarvitsevan monipuolista tukea. Tämä tuki käsittää kielen oppimisen, kulttuuriin sopeutumisen sekä käytännön avun arjen askareissa ja kouluympäristön ymmärtämisessä. Näin ollen on ensiarvoisen tärkeää ottaa huomioon vastamaahanmuuttaneiden oppilaiden

erityistarpeet ja auttaa heitä sopeutumaan uuteen ympäristöön. Erityisesti vasta maahan saapuneiden oppilaiden kohdalla tuli esiin tarve tukea heitä jopa Wilman ja äänikirjojen käytössä.

Opettajat tunnistavat monikielisten ohjaajien merkityksen tällaisessa tukemisessa, sillä he voivat edustaa oppilaiden omaa kulttuuria ja toimia esimerkkinä nuorten arjessa koulussa. Lisäksi auktoriteetin roolia korostetaan oppilaiden käyttäytymisen tukemisessa, koska se voi edustaa oppilaille tärkeää kulttuuritaustaa.

Erään opettajan mukaan hänellä on esimerkki yhdeksännen luokan oppilaasta, jonka kielitaito on niin heikko, että hän ei ymmärtänyt opettajan kysymystä omasta kotikielästään. Tämä osoittaa, että oppilaalla on vaikeuksia kehittää kielitaitoaan ja ymmärtämistään.

Opettaja ilmaisee surullisuutensa siitä, että tässä tapauksessa oppilas ei saa numeroarviota. Hän huomauttaa myös, että oppilas ei voi saada päättötodistusta ilman numerollista arviota. Tämä tilanne heijastaa oppilaan pettymystä ja turhautumista, koska hän kokee jäävänsä arvioinnin ulkopuolelle. Opettaja korostaa, että oppilas todennäköisesti haluaisi saada numerollisen arvion suorituksistaan, jotta voisi nähdä oman edistymisensä ja saada päättötodistuksen. Tällainen puute voi vaikuttaa oppilaan itsetuntoon ja motivaatioon.

”Esimerkiksi mulla on nyt oppilas ysiluokalla tyttö. Jonka kielitaito on siinä pisteessä, että. Kun ma kysyin, että mikä hänen kotikielensä on, mitä kieltä hän puhuu kotona, niin hän ei ymmärtänyt mun kysymystä.”

Kun kysyttiin valmentavalta luokalta siirtyneiden tai vastikään maahan tulleiden oppilaiden opettamisen haasteista, opettaja kuvasi sitä erittäin vaikeaksi ja haastavaksi tehtäväksi. Hän korosti, että monikielinen ohjaaja on erittäin arvokas tässä tilanteessa, koska hän pystyy ymmärtämään ja keskustelemaan oppilaan kanssa hänen omalla kielellään. Tämä on erityisen merkittävää oppilaan kannalta, koska hän voi löytää koulusta aikuisen, jonka kanssa voi kommunikoida esteettömästi. Tämä auttaa myös vanhempia, jotka saattavat olla heikosti luku- ja kirjoitustaidon kanssa.

”Se on vaikeita, todella vaikeita ja siihen niinku monikielinen ohjaaja on aivan ykkös- asia ja tavallaan, niinkö varmaan sille oppilaallekin sellainen tunne niinkö joku ymmärtää minuakin, puhumattakaan huoltajista, jotka voi olla luku ja kirjoitustaidottomia ”

Opettajat mainitsevat myös, että on olemassa paljon ulkomaalaistaustaisia oppilaita, jotka menestyvät erittäin hyvin. Nämä oppilaat ovat saavuttaneet kiitettäviä arvosanoja ja ovat hyvin valmistautuneita jatkamaan lukio-opintoja hyvinä numeroilla. Tämä osoittaa, että nämä oppilaat ovat tehneet erinomaista työtä ja pystyneet hyvin sopeutumaan uuteen

oppimisympäristöön. Tällaiset esimerkit osoittavat, että ulkomaalaistaustaisilla oppilaille on potentiaalia menestyä koulussa ja saavuttaa hyviä tuloksia.

Yhteenvedon voidaan todeta, että tarvitaan lisää resursseja suomen kielen opetukseen ja yksilöllistä tukea ulkomaalaistaustaisille oppilaille. Tämä tuki voi sisältää pidemmän valmistavan jakson, intensiivisempää suomen kielen opetusta ja kulttuurin omaksumisen tukea. Monikieliset ohjaajat voivat olla arvokkaita resursseja, jotka edustavat oppilaiden omaa kulttuuria ja auttavat heitä sopeutumaan uuteen oppimisympäristöön. On myös tärkeää tarjota tukea oppilaiden omalla äidinkielellä, jotta he voivat oppia uutta kieltä tehokkaammin. Näiden toimenpiteiden avulla oppilaat voivat kehittää suomen kielen taitojaan, sopeutua uuteen ympäristöön ja luoda vahvemman oppimisen perustan.

4.3 Siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa toiselle asteelle siirtyvät yhdeksännen luokan opiskelijat kertoivat haastattelussa kokevansa voimakasta painetta päästäkseen lukioon, ja heidän vanhempansa odottavat samaa, mikä asettaa oppilaille lisähaasteita. Kaikki haastattelemani ulkomaalaistaustaiset oppilaat kamppailevat reaaliaineiden käsitteiden ymmärtämisessä, oli sitten kyse syntymämaastaan.

On tärkeää tiedostaa, että sujuva puhekielen taito ei automaattisesti tarkoita abstraktien käsitteiden ymmärtämistä. Opettajat saattavat olettaa, että oppilaat hallitsevat nämä käsitteet, mikä voi lisätä heidän paineitaan ja turhautumistaan.

Eräs yhdeksännen oppilas mainitsee haastattelussa, että hän puhuu sujuvasti suomea, erityisesti puhekieltä. Tämän vuoksi opettajat olettavat, että hän tuntee ja ymmärtää käsitteitä, vaikka todellisuudessa hän ei niitä tunne. Oppilaat toivovat, että monikielinen ohjaaja voisi auttaa heitä oppimaan näitä reaaliaineiden käsitteitä ja selittämään niitä heidän äidinkielellään. Tämä tuki olisi erityisen tärkeää heidän siirtymävaiheessaan toiselle asteelle.

Opettajat painottavat, että suomen kielen oppiminen on keskeistä sekä akateemisessa menestyksessä että sosiaalisessa integraatiossa. Opettajien mielestä vanhempien tulisi ymmärtää tämä ja välttää asettamasta liian suuria vaatimuksia alkuvaiheessa. Suomen kielen oppiminen vaatii aikaa, ja nuoria tulee kannustaa ja tukea tässä prosessissa. Toisen asteen siirtymävaiheessa oppilaat tarvitsevat huomattavaa tukea ja ohjausta. On tärkeää rohkaista nuoria löytämään paikkansa uudessa kouluympäristössä.

Vanhempien korkeat odotukset ja vaatimukset nuoren koulunkäynnin suhteen voivat negatiivisesti vaikuttaa hänen koulutusvalintoihinsa. Opettajien kokemusten mukaan nuori saattaa valita erittäin vaativia koulutuspolkua pelkästään täyttääkseen vanhempiensa odotukset, mikä voi johtaa koulupaikan menettämiseen tai koulutuksen keskeytymiseen liiallisen vaikeuden tai epämiellyttävyyden vuoksi. Erityisesti Afrikkalaistaustaisten vanhempien on havaittu asettavan lapsilleen kohtuuttomia vaatimuksia tai odotuksia. Tämän henkisen paineen takia ulkomaalaistaustainen nuori saattaa olla haluton tavoittelemaan haluamaansa koulutusta. (Jauhiainen & Luostarinen 2004, 79.)

Opettajat painottavat ulkomaalaistaustaisten vanhempien tarvetta ymmärtää koulutusjärjestelmää, erityisesti ammatillisen koulutuksen ja lukion eroja sekä mahdollisuutta siirtyä ammatillisesta koulutuksesta yliopistoon pääsykokeen kautta. Monikielisen ohjaajan rooli on tärkeä tiedon välittäjänä huoltajille ja oppilaille. Lisäksi on tärkeä viestiä, että erilaiset koulutuspolut eivät sulje pois mahdollisuutta edetä korkeakoulutasolle, jopa tohtorin tutkintoon saakka.

”Huoltaja ymmärtäisi, mitä se lukio oikeasti vaatii, millainen ero on ammatillisella koulutuksella, ja ylipäänsä miten koko Suomen koulutusjärjestelmä toimii, koska siel pystyy kaikista koulutusmahdollisuuksista jatkaa mihin tahansa, joo eli se ei välttämättä ole selvä huoltajille”

Ulkomaalaistaustaiset vanhemmat arvostavat suuresti lastensa koulutusta, ja tämä korostuu erityisesti ulkomaalaistaustaiset vanhempien keskuudessa. Esimerkiksi Suomen somalialaisten näkökulmasta koulutus on ehdottomasti yksi Suomen vahvuuksista (Mubarak, Nilsson & Saxen 2015, 213). Tämä näkemys voi myös selittää nuorten haastatteluissa esiin tuomat vanhempien painotukset menestyä koulussa.

On tärkeää ottaa opettajien huoli huomioon ja antaa vanhemmille asianmukainen perehdytys koulujärjestelmästä ja oponnoista. Kun kohtaat ulkomaalaistaustaisia perheitä, on olennaista keskustella suomalaisesta koulujärjestelmästä. Tämä merkitsee tiedon jakamista siitä, mitä oppilaat tällä hetkellä opiskelevat, millaisia odotuksia ja vaatimuksia koulutus asettaa opiskelulle sekä miten nykyinen opiskelu tai koulutus valmistelee oppilaita tuleviin jatko-opintoihin tai työelämään (Arvonen ym. 2010, 75).

Opettajien mukaan toisen asteen siirtymävaiheessa olevat ulkomaalaistaustaiset oppilaat tarvitsevat lisätukea suomen kielen oppimiseen, jotta he voivat seurata opetusta ja osallistua aktiivisesti luokkahuoneen toimintaan. Kielituen tulisi olla kohdennettua ja kattaa sekä suullisen että kirjallisen viestinnän taidot. Lisäksi oppilaille olisi hyödyllistä tarjota tukea ja ohjausta

suomalaisen koulun ja yhteiskunnan kulttuurin ymmärtämiseen. Oppimistaitojen kehittämiseen tarjottava tuki voi sisältää opastusta itsenäisen opiskelun taidoissa, aikataulutuksessa, muistiinpanojen tekemisessä ja tenttivalmistelussa. Tavoitteena on auttaa oppilaita kehittämään tehokkaita oppimisstrategioita ja vahvistamaan itseluottamusta omassa oppimisessaan. On ensiarvoisen tärkeää, että tuki räätälöidään yksilöllisesti oppilaiden tarpeiden mukaan. Tukea voi tarjota koulun monikieliset ohjaajat, erityisopettajat, oppilashuollon ammattilaiset sekä muut tarvittavat resurssit ja palvelut.

Jyväskylän yliopiston vuoden 2006 oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportin korostus siirtymävaiheen ohjauksen tärkeydestä peruskoulun 7–9 luokilla on merkittävä. Nivelvaiheet ala-asteelta yläasteelle ja yläasteelta toiselle asteelle nousevat keskeiseen rooliin ohjaustoiminnan onnistumisen kannalta (Karjalainen 2006, 87). Tämä painotus kertoo siirtymävaiheiden kriittistä vaikutusta oppilaiden kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. On tärkeää kiinnittää huomiota näiden siirtymien ohjaukseen varhaisessa vaiheessa ja kehittää toimivia käytäntöjä, jotka tukevat oppilaiden onnistunutta sopeutumista uusiin opetusympäristöihin ja haasteisiin. Nivelvaiheiden tehokas ohjaus edistää oppilaiden hyvinvointia, oppimista ja tulevaisuuden koulumenestystä.

Monikielisten ohjaajien rooli on keskeinen eri siirtymävaiheissa, kuten esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä tai perusopetuksesta toiselle asteelle siirryttäessä. He tukevat oppilaita ja heidän perheitään sekä toimivat osana laajempaa yhteistyöverkostoa, johon kuuluvat oppilaat, huoltajat ja koulun henkilökunta (Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 2021).

On hyvin tärkeää tunnistaa oppilaat ja perheet, jotka hyötyvät erityisesti monikielisen ohjaajan tuesta erityisesti siirtymävaiheissa. Esimerkiksi perusopetuksesta toiselle asteelle siirryttäessä tarvitsevat tukea nuoret, joilla on epäselvät suunnitelmat, heikko motivaatio tai haastava elämäntilanne. Esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä tärkeää tukea tarvitsevat hiljattain maahan tulleet oppilaat ja perheet, erityisesti kun perheessä on ensimmäinen lapsi aloittamassa peruskoulun. Myös oppilaat ja perheet, joilla on erityistukitoimia, tarvitsevat tukea. Siirtymien tukeminen on tärkeää aloittaa ajoissa, ja harkittava mahdollisuutta jatkaa monikielisen ohjaajan tukea oppilaan siirtyessä seuraavalle koulutusasteelle. (mt.)

4.4 Monikielisen ohjaajien rooli ja tehtävät

Monikielisen ohjaajan tavoitteena on tukea oppilaiden menestystä koulussa ja auttaa heitä ymmärtämään opetettavaa sisältöä, erityisesti silloin kun kielelliset haasteet muodostavat esteen oppimiselle. Monikielisten tärkeimpiin tehtäviin kuuluu kodin ja koulun välisen yhteistyön tukeminen. Ohjaajat tukevat lasten ja nuorten opiskelua, hyvinvointia ja koulupolulla edistymistä. Monikieliset ohjaajat helpottavat myös päiväkodin tai koulun ja kodin yhteistyötä, sekä ohjaavat tarvittaessa muille viranomaisille. Monikieliset ohjaajat työskentelevät suomeksi ja vähintään yhdellä muulla kielellä. (Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 2021.)

Haastattelun perusteella opettajat ovat hyödyntäneet monikielisiä ohjaajia monissa eri tilanteissa, kuten oppilaspalavereissa, tuen tarpeisiin liittyvissä tapaamisissa, sovittelutilanteissa ja puhelinkeskusteluissa oppilaiden huoltajien kanssa. He mainitsevat, että monikieliset ohjaajat ovat olleet erityisen hyödyllisiä silloin, kun huoltajien kielitaito on ollut puutteellinen. Opettajat korostavat, että monikielisten ohjaajien avulla on voitu selittää ja avata käsitteitä, kuten tuen tasoja, ja siten muuttaa vanhempien käsityksiä. Haastateltu opettaja viittaa myös siihen, että monikielisten ohjaajien resurssit ovat rajalliset, ja olisi hyödyllistä, jos he voisivat olla läsnä koululla useampana päivänä viikossa, tutustua oppilaisiin ja tarjota tukea myös oppitunneilla.

”Käytän monikielistä ohjaajaa oppilaspalavereissa ja tapaamisissa, joissa käsitellään oppilaan tuen tarpeita. Olen myös hyödyntänyt monikielistä ohjaajaa sovittelutilanteissa ja puhelinkeskusteluissa oppilaan huoltajien kanssa, erityisesti silloin kun huoltajan kielitaito on puutteellinen. Olen saanut tukea ja vinkkejä monikieliseltä ohjaajalta tilanteissa, joissa huoltajat eivät ole suostuneet nostamaan oppilaan tuen tasoa”

Opettajien näkökulmasta monikielinen ohjaaja voi todella olla arvokas resurssi koulussa. Monikielinen ohjaaja pystyy tarjoamaan tukea oppilaille, joiden kotitausta ja kulttuuri poikkeavat suomalaisesta yhteiskunnasta. He voivat auttaa oppilaita ymmärtämään suomalaista kulttuuria ja sopeutumaan koulun ympäristöön. Erityisesti silloin, kun oppilaan kotikulttuuri ja koulun kulttuuri ovat hyvin erilaisia, monikielinen ohjaaja voi auttaa tasapainottamaan nuoren elämää.

Opettajat pitävät monikielistä ohjaajaa tulkkia hyödyllisempänä kouluympäristössä. Haastatelussa tuotiin esiin, että monikieliset ohjaajat ymmärtävät paremmin oppilaiden tarpeet ja koulun toimintatavat. Heidän fyysinen läsnäolonsa koulussa helpottaa vuorovaikutusta oppilaiden kanssa. Toisin kuin etäyhteyden kautta toimivat tulkit, joita opettajat ja vanhemmat saattavat kokea hankalina viestinnässä ja ymmärtämisessä, monikieliset ohjaajat tarjoavat laajempaa

apua. He eivät rajoitu pelkkään käännöstyöhön, vaan heillä on syvä ymmärrys koulun toimintatavoista ja oppilaiden tarpeista. Monikieliset ohjaajat voivat tukea oppilaita sopeutumaan koulun kulttuuriin ja tarjota monipuolista apua eri osa-alueilla. Kuitenkin haastatteluissa monikieliset ohjaajat mainitsivat, että jotkut opettajat eivät välttämättä täysin ymmärrä heidän työnsä merkitystä ja roolia. Opettajien odotukset saattavat rajoittaa pelkästään tulkkausten tarpeisiin.

Opettajien haastatteluissa tuodaan esiin, että monikielisten ohjaajien lisääminen koulujen resursseiksi voisi olla merkittävä askel oppilaiden tukemisessa, erityisesti niiden, joilla on kielellisiä haasteita. Lisäksi olisi hyödyllistä harkita monikielisten ohjaajien roolin laajentamista suoraan oppilaiden kanssa työskentelyyn, mikä voisi vahvistaa tukipalvelujen tarjoamista ja edistää oppilaiden hyvinvointia ja oppimista.

”Omassa koulussani monikielinen ohjaaja on käytettävissä vain yhden päivän viikossa, mikä voi aiheuttaa vaikeuksia aikataulujen sopimisessa. Olisi hyödyllistä, jos monikielinen ohjaaja olisi koululla useampana päivänä viikossa, jotta hän voisi tutustua paremmin oppilaisiin ja olla läsnä myös oppitunneilla. Mahdollisuus tehdä töitä oppilaiden kanssa voisi myös olla osa monikielisen ohjaajan työnkuvaa, jos se on mahdollista”

Monikieliset ohjaajat kertovat haastattelussa, että moni opettaja ei ole tietoinen monikielisen ohjaajan roolista ja hyödyntää heitä lähinnä tulkkina. Tällöin monikielisen ohjaajan potentiaali jää hyödyntämättä. Lisäksi on tilanteita, joissa tulkin sijasta olisi tarvittu monikielistä ohjaajaa. Tulkki ei välttämättä ymmärrä koulumaailmaa syvällisesti, mikä saattaa johtaa väärinkäsityksiin ja konflikteihin opettajan ja huoltajien välillä. Erityisesti tilanteissa, joissa keskustellaan tukitoimien tarpeesta, arvioinnista tai oppilaan yksilöllisen opetusjärjestelyn suunnittelusta (HOJKS), monikielisen ohjaajan läsnäolo ja osaaminen olisi ratkaisevan tärkeää.

4.5 Oppilaan näkökulma

Haastattelussa oppilas painottaa rehellisen vuorovaikutuksen tärkeyttä opettajien kanssa, korostaen avoimen ja luottamuksellisen kommunikaation merkitystä oppilaan hyvinvoinnille ja oppimiselle. Oppilaan odotus rehellisyydestä viittaa siihen, että oppilaat tarvitsevat turvallisen tilan ilmaista itseään ja esittää kysymyksiä, mikä vaatii läpinäkyvää viestintää opettajien ja oppilaiden välillä.

Oppilaat toivovat, että olisi saatavilla monikielinen ohjaaja, joka voisi olla läsnä reaaliaineiden tunneilla ja auttaa heitä sekä käsitteiden ymmärtämisessä että tehtävien tekemisessä. Tällainen

tuki auttaisi heitä selviytymään paremmin opiskelusta ja tukisi heidän oppimistaan. Eräs Suomessa syntynyt oppilas, jonka haastattelin, kertoi vaikeuksistaan ymmärtää suomen kielen käsitteitä. Hän mainitsi, että hän kysyy opettajalta apua, ja opettaja selittää välillä hyvin, mutta toisinaan ei. Hän ei halua tuhjata muiden oppilaiden aikaa pyytämällä jatkuvasti apua opettajalta. Siksi hän toivoo, että monikielinen ohjaaja voisi osallistua myös reaaliaineiden tunneille.

”No ma tarvitsisin aika vähäsen apua tuolla äidinkielessä, kun asiat mennään aik nopeasti läpi ja joskus ma en o ihan varma, jos ma ymmärrän kaikki käsitteit siel, nii Joskus kysyn opettajalta ja joskus hän selittää hyvin joskus ei, nii emä halua tuhjata muitten oppilaiden aikaa”

Yksi oppilas korostaa suurinta tarvettaan avulle ruotsin kielessä, mikä painottaa, että ulkomaalaistaustaiset oppilaat kohtaavat erityisiä vaikeuksia myös toisen kotimaisen kielen oppimisessa. Lisäresurssien tarjoaminen kielten opetukseen, erityisesti lukemisen, kirjoittamisen ja tekstin ymmärtämisen osalta, voisi olla merkittävä parannus.

Oppilas arvostaa monikielisen ohjaajan apua erityisesti tilanteissa, joissa opettajilla ei ole mahdollisuutta antaa yksilöllistä tukea. Tämä korostaa monikielisten ohjaajien merkitystä koulun tukijärjestelmässä. Oppilas mainitsee myös, että monikielinen ohjaaja auttaa vanhempia kouluasioissa. Tämä osoittaa, että monikieliset ohjaajat voivat toimia linkkinä koulun ja vanhempien välillä, tukien tehokasta yhteistyötä. Haastattelu paljastaa, että monikieliset ohjaajat ovat olemassa tuki oppilaille, erityisesti tilanteissa, joissa opettajilla ei ole resursseja antaa yksilöllistä apua. Heidän rooliaan ja merkitystään tulisi korostaa ja vahvistaa. Kun haastattelussa kysyttiin tarkemmin missä asioissa monikielinen ohjaaja auttoi sinua? Vastaus oli tunnilla

” Hän auttoi, koska opettajalla ei ole aikaa kaikkiin tai ei voi keskittyä minuun.”

Yksi oppilas mainitsi, ettei ole kokenut tilanteita, joissa häntä olisi autettu omalla äidinkielellä. Tämä viittaa siihen, että tuki omalla äidinkielellä voi olla aliarvostettua tai puutteellista. On tärkeää huomioida, että myös muilla oppilailla voi olla samankaltaisia kokemuksia. Korjaamalla näitä puutteita tuen tarjoamisessa omalla äidinkielellä voitaisiin merkittävästi edistää ulkomaalaistaustaisten oppilaiden integraatiota ja oppimista suomalaisessa koulujärjestelmässä.

4.6 Opettajan ja kodin yhteistyö

Koulun on oltava aktiivisessa yhteistyössä huoltajien kanssa, jotta nämä voivat osallistua lastensa tavoitteellisen oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen. Yhteisvastuullisen kasvatuksen

keskiössä on lasten ja nuorten oppimisen edellytysten, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen kouluympäristössä. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisöllisellä että yksilötasolla. (Opetushallitus 2004, 22.)

Haastattelemieni opettajien mukaan heillä on epärointiä ottaa yhteyttä oppilaan kotiin, koska heillä ei ole varmuutta huoltajan kielitaidosta. Lisäksi Opettajat kohtaavat haasteen wilma-viestien perille menon varmistamisessa. Usein heillä ei ole keinoja varmistua siitä, onko viesti saavuttanut tarkoitetun vastaanottajan vai ei. Tämä voi aiheuttaa epävarmuutta viestinnän tehokkuudesta ja haastaa tiedonkulun koulu yhteisössä. Kun koululaisten taustat monimuotoistuvat kulttuurisesti, koulun henkilökunta joutuu kohtaamaan uudenlaisia haasteita työyhteisössä ja toiminnassa (Säävälä 2013, 117).

Ulkomaalaistaustaisen oppilaan kohdalla yhteistyö kodin ja koulun välillä voi aiheuttaa monia haasteita ja jopa kuormittaa opettajaa (Talib 2005, 118). Ulkomaalaistaustaisten perheiden kanssa yhteistyössä koulut käyttävät samoja käytäntöjä kuin suomalaistaustaistenkin kanssa, kuten Wilma-ohjelmaa ja vanhempainiltoja. Kuitenkin on havaittu, että ulkomaalaistaustaisten vanhempien kyky vastaanottaa kirjallisia ja sähköisiä viestejä on rajallinen (Säävälä 2012, 69).

Suomalainen opettaja monikulttuurisessa ympäristössä kohtaa kulttuurisia eroja ja haasteita, joihin hän ei ole aiemmin törmännyt. Tämä edellyttää akkulturaatioprosessin läpikäymistä, jossa opettajan täytyy sopeutua uuteen kulttuuriympäristöön ja samalla tarkastella oman kulttuurisen identiteetin vaikutusta työhön. Opettajan on oltava avoin, kulttuurisesti tietoinen ja kykenevä toimimaan monikulttuurisessa kontekstissa. (Soilamo 2006, 28.)

Kuten teoriassakin todetaan, lapsi ja nuori elävät samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä. Tämä korostaa kasvatusyhteisöjen välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä, jotka ovat olennaisia oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa syventää opettajan oppilaantuntemusta ja tukee häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Opettajat arvostavat suuresti monikielisten ohjaajien panosta tässä asiassa. Heidän kokemuksensa perusteella monikieliset ohjaajat edistävät paitsi kodin ja koulun välistä yhteistyötä myös lasten ja nuorten oppimista, hyvinvointia ja koulupolun sujuvuutta. Opettajat jopa suosittelivat kollegoilleen hyödyntämään monikielisten ohjaajien palveluita.

”Olen myös suositellut kollegoilleni kokeilemaan monikielistä ohjaajaa, jos he kohtaavat vastaavia haasteita maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa”

Se, että opettajat suosittelevat kollegoilleen monikielisten ohjaajien palveluiden hyödyntämistä, osoittaa niiden arvokkuuden kouluyhteisössä. Tämä voi johtaa laajempaan hyväksyntään ja resurssien allokaatioon monikielisten ohjaajien tukemiseksi.

Monikieliset ohjaajat ovat siis merkittäviä resursseja kouluissa edistämässä oppilaiden kokonaisvaltaista oppimista, hyvinvointia ja koulupolun sujuvuutta. Tämä korostaa tarvetta tukea ja kouluttaa monikielisiä ohjaajia sekä tunnustaa niiden panos koulutusjärjestelmässä.

Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan mukaan myös monikieliset ohjaajat helpottavat vuorovaikutusta koulun ja kodin välillä ja osaavat tarvittaessa ohjata perheet oikeiden viranomaisten luo. On keskeistä, että monikieliset ohjaajat hallitsevat suomen lisäksi vähintään yhden muun kielen (Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 2021).

On tärkeää tunnistaa oppilaat ja perheet, jotka erityisesti hyötyvät monikielisen ohjaajan tuesta, erityisesti niissä siirtymissä, joissa oppilailla on vaikeuksia tai haasteita, kuten puutteelliset suunnitelmat tai motivaatio. Siirtymien tukemisen on tärkeää alkaa ajoissa, ja harkittava mahdollisuutta jatkotuelle seuraavilla koulutusasteilla (mt).

Kolmen ja puolen vuoden kokemuksen perusteella monikielisenä ohjaajana voin todeta myös itse, että koulun ja ulkomaalaistaustaisten vanhempien välinen yhteistyö ei tapahdu automaattisesti. Tämä haaste voi liittyä kielimuuriin, kulttuurisiin eroihin ja muihin tekijöihin. Mielestäni on olennaista tunnistaa nämä haasteet ja pyrkiä aktiivisesti luomaan avointa ja vastavuoroista viestintää, jotta näitä yhteistyösuhteita voidaan vahvistaa.

4.7 Yhteenveto

Opinnäytetyön haastattelut paljastavat, että ulkomaalaistaustaisilla oppilailla on suuria vaikeuksia suomen kielen oppimisessa. Sekä ulkomailla että Suomessa syntyneet yhdeksännen luokan oppilaat tarvitsevat jatkuvaa tukea, sillä koulun tarjoama lisätuki ei vastaa heidän tarpeisiinsa. Monet kokevat vaikeuksia ymmärtää suomen kielen käsitteitä ja kamppailevat erityisesti reaaliaineiden kanssa.

Kulttuurien väliset erot ja kielimuuri vaikeuttavat oppilaiden vuorovaikutusta ikätovereiden ja opettajien kanssa. Erityisesti ruotsin kielen oppimisessa havaitaan merkittäviä vaikeuksia. Yhden vuoden mittainen valmistava luokka koetaan riittämättömäksi ajaksi suomen kielen kehittymiselle, ja oppilaat kaipaavat yksilöllistä tukea.

Siirtymävaiheessa toiselle asteelle oppilaat kokevat voimakasta painetta päästäkseen lukioon, ja vanhempien korkeat odotukset voivat negatiivisesti vaikuttaa koulutusvalintoihin. Opettajien ja monikielisten ohjaajien välillä on viestinnällisiä haasteita, ja opettajien epäröinti ottaa yhteyttä oppilaan kotiin heijastuu tiedonkulkuun.

Yhteistyö kodin ja koulun välillä on vaikeaa, ja ulkomaalaistaustaisten vanhempien kyky vastaanottaa kirjallisia ja sähköisiä viestejä on rajallinen. Näiden haasteiden tiedostaminen on ensiarvoisen tärkeää koulujärjestelmän parantamiseksi ja oppilaiden tukemiseksi monimuotoisissa oppimisympäristöissä.

Toisen asteen siirtymävaiheessa olevat ulkomaalaistaustaiset oppilaat tarvitsevat opettajien mukaan kohdennettua tukea suomen kielen oppimiseen, sekä suullisen että kirjallisen viestinnän taitoihin. Lisäksi tuki tulisi ulottua myös suomalaisen koulun ja yhteiskunnan kulttuurin ymmärtämiseen. Oppilaiden oppimistaitojen kehittämisessä tarvitaan ohjausta itsenäiseen opiskeluun, aikataulutukseen, muistiinpanojen tekemiseen ja tenttivalmisteluun. Yksilöllisen tuen tarjoaminen on ensisijaisen tärkeää ja siihen voivat osallistua monikieliset ohjaajat, erityisopettajat, oppilashuollon ammattilaiset ja muut tarvittavat resurssit.

Haastattelussa korostuu suomen kielen oppimisen keskeistä roolia akateemisessa menestyksessä ja sosiaalisessa integraatiossa. Vanhemmilta odotetaan ymmärrystä oppimisprosessin aikavaatimuksista, ja nuoria tulee kannustaa ja tukea suomen kielen oppimisessa. Siirtymävaiheessa oppilaat tarvitsevat merkittävää ohjausta ja tukea, erityisesti uuden kouluympäristön sopeuttamisessa.

Opettajat korostavat ulkomaalaistaustaisten vanhempien tarvetta ymmärtää koulutusjärjestelmää, erityisesti ammatillisen koulutuksen ja lukion eroja. Monikielisen ohjaajan rooli tiedon välittäjänä on merkittävä. Opettajalta vaaditaan avoimuutta, kulttuurista tietoisuutta ja kykyä toimia monikulttuurisessa kontekstissa. Lopuksi kasvatusyhteisöjen välinen vuorovaikutus ja yhteistyö kodin kanssa ovat olennaisia oppilaan kokonaisvaltaisen kasvun ja oppimisen tukemisessa.

Opettajat tunnistavat monikielisten ohjaajien keskeisen merkityksen oppilaiden tukemisessa kouluympäristössä, erityisesti kielellisissä ja kulttuurisissa haasteissa. Ohjaajat voivat toimia kulttuuriesimerkkeinä ja tarjota monipuolista apua oppilaille, edistäen näin oppilaiden hyvinvointia ja sopeutumista koulun ympäristöön. Opettajien mukaan monikieliset ohjaajat voivat

olla arvokkaita resursseja koulussa, tarjoten tukea oppilaille, joiden kotitausta eroaa suomalaisesta yhteiskunnasta.

Monikielisten ohjaajien rooli on tärkeä eri siirtymävaiheissa, kuten esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä tai toiselle asteelle siirryttäessä. Haastatteluissa korostetaan ohjaajien kykyä toimia linkkinä kodin ja koulun välillä, edistään tehokasta yhteistyötä. Oppilaat arvostavat erityisesti ohjaajien apua reaaliaineiden käsitteiden oppimisessa äidinkielellään.

Vaikka monikieliset ohjaajat nähdään arvokkaina resursseina, haastattelut osoittavat, että osa opettajista saattaa rajoittaa odotuksensa pelkkään tulkkaukseen. Opettajien ja ohjaajien välisen yhteistyön vahvistaminen ja ohjaajien roolin laajentaminen suoraan oppilaiden kanssa työskentelyyn nähdään potentiaalisena parannuksena oppilaiden tukemisessa.

Opettajat korostavat monikielisten ohjaajien fyysistä läsnäoloa koulussa ja näkevät heidän ymmärtävän paremmin oppilaiden tarpeet ja koulun toimintatavat kuin tulkit. Haastatteluista ilmenee, että monikieliset ohjaajat toimivat tärkeinä tuen tarjoajina oppilaille, erityisesti tilanteissa, joissa opettajilla ei ole resursseja antaa yksilöllistä apua. Monikielisten ohjaajien roolin ja merkityksen vahvistaminen koulun tukijärjestelmässä nousee esiin haastatteluista.

Haastattelussa oppilas korostaa avoimen ja luottamuksellisen kommunikaation merkitystä opettajien kanssa, painottaen rehellisen vuorovaikutuksen tärkeyttä oppilaan hyvinvoinnille ja oppimiselle. Oppilaan odotus rehellisestä ja läpinäkyvästä viestinnästä viittaa siihen, että turvallinen tila ilmaista itseään ja esittää kysymyksiä on olennainen osa oppimisympäristöä.

Opettajat tuovat esiin, että monilla ulkomaalaistaustaisilla oppilailla on erinomaisia saavutuksia koulussa, osoittaen kykenevänsä menestymään ja sopeutumaan uuteen oppimisympäristöön. Tällaiset esimerkit osoittavat, että ulkomaalaistaustaisilla oppilailla on potentiaalia saavuttaa hyviä tuloksia ja menestyä koulussa.

5 YHTEISÖLLISEN IDEOINNIN TULOKSET

Kehityskeskustelu antoi arvokkaita näkökulmia opinto-ohjaajan, opettajien ja monikielisen ohjaajan yhteistyöhön. Tässä vaiheessa osallistujien keskusteluista nousi esiin useita kehitysehdotuksia, jotka perustuivat aiempien teemahaastattelujen tuloksiin. Keskeisenä teemana nousi esiin koulun ja opettajien vastuu aktiivisesta tiedottamisesta huoltajille oppilaaseen liittyvistä asioista ja suunnitelmista. Tämä korostaa myös tarvetta varmistaa, että vanhemmillä on mahdollisuus ja valmiudet vastaanottaa koulusta tulevaa informaatiota.

Esille nousi myös ulkomaalaistaustaisten vanhempien tärkeys ymmärtää Suomen koulutusjärjestelmän toimintaperiaatteita, erityisesti ammatillisen ja lukio-opetuksen välisiä eroja. Tämä tiedon jakaminen muodostaa merkittävän perustan oppilaiden ja heidän perheidensä tulevaisuuden suunnittelulle. Lisäksi korostui vanhempien tarve ymmärtää sähköisen oppimisympäristön, kuten Wilman, käyttöä oppilaan menestyksen tukemisessa. Monikielisen ohjaajan rooli tässä yhteydessä on ratkaiseva, sillä he voivat varmistaa, että vanhemmat hallitsevat Wilman käytön ja näin tukevat oppilaiden kotona tapahtuvaa oppimista ja läksyjen tekemistä. Tämä tuki vahvistaa oppilaiden menestystä koulussa ja lisää vanhempien osallisuutta oppimisprosessissa.

On ensiarvoisen tärkeää, että oppilas saa tarvittavaa tukea kotona tehtävien läksyjen parissa. Keskusteluissa korostui tehokkaiden oppimisstrategioiden hyödyntämisen merkitys. Monikielisen ohjaajan rooli tässä on korvaamaton, sillä he pystyvät tukemaan oppilasta läksyjen tekemisessä, erityisesti silloin kun kotona ei ole mahdollista saada apua. He kykenevät antamaan opiskelijalle selkeät ohjeet ja tukea erityisesti tilanteissa, joissa oppilas kohtaa haasteita tietyissä oppiaineissa tai tehtävissä. Tämä yksilöllinen tuki auttaa oppilasta menestymään opinnoissaan ja vahvistaa hänen itseluottamustaan koulutyössä.

Samalla monikielinen ohjaaja voi toimia sillanrakentajana kotona ja koulun välillä. He voivat vastata kysymyksiin ja selventää mahdollisia epäselvyyksiä, jotka saattavat syntyä oppilaiden ja vanhempien mielessä. Tämä edistää avointa kommunikaatiota ja vahvistaa oppilaiden tukiverkostoa koulussa.

Korostui myös monikielisen ohjaajan keskeinen rooli. Heillä on mahdollisuus selkeyttää ja käsitellä näitä tärkeitä kysymyksiä vanhempien ja oppilaiden kanssa. Tämä tehtävä ei rajoitu pelkään kääntämiseen, vaan se ulottuu syvemmälle ymmärrykseen koulujärjestelmästä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista.

On korostettava, että tunnistaminen on keskeinen vaihe monikielisen ohjaajan tukitarpeen määrittelyssä. Siirtymävaiheet, kuten siirtyminen perusopetuksesta toiselle asteelle tai esiopetuksesta perusopetukseen, ovat kriittisiä aikoja, jolloin tietyt oppilaat ja perheet hyötyvät erityisesti monikielisen ohjaajan tuesta. Näihin ryhmiin kuuluvat nuoret, joilla on epäselvät suunnitelmat, heikko motivaatio tai haastava elämäntilanne. Myös vastikään maahan muuttaneet oppilaat ja perheet, erityisesti kun perheessä on ensimmäinen lapsi aloittamassa peruskoulun, tarvitsevat tärkeää tukea siirtymävaiheissa. Lisäksi oppilaat ja perheet, joilla on erityistukitoimia, hyötyvät monikielisen ohjaajan tuesta. On tärkeää aloittaa siirtymien tukeminen ajoissa ja harkita mahdollisuutta jatkaa monikielisen ohjaajan tukea oppilaan siirtyessä seuraavalle koulutusasteelle. Tällä tavoin varmistetaan, että oppilaat saavat tarvitsemaansa tukea ja ohjausta kriittisissä vaiheissa koulutuspolullaan.

Toisena merkittävänä seikkana nousi esiin käsitteiden ymmärtämisen tärkeys oppilaille. Mikäli oppilas kokee olevansa hukassa keskeisten käsitteiden kanssa, se voi aiheuttaa merkittävää epävarmuutta ja vaikeutta oppimisessa. Opettajien ehdotus keskeisten käsitteiden listauksesta ja niiden läpikäynnistä monikielisen ohjaajan kanssa on erinomainen käytäntö.

Roolinristiriita monikielisen ohjaajan tehtävissä herättää myös tärkeitä pohdintoja. On kriittisen tärkeää, että kaikki osapuolet ymmärtävät selkeästi monikielisen ohjaajan roolin ja sen laajuuden. Tulkki ja monikielinen ohjaaja eivät ole toistensa korvaavia rooleja, ja on tärkeää tunnistaa, missä tilanteissa kumpaakin tarvitaan. Tämän selkeyden lisääminen voi edistää tehokasta yhteistyötä ja välttää mahdollisia väärinkäsityksiä.

Kaiken kaikkiaan kehityskeskustelu antoi arvokkaita näkökulmia siihen, kuinka opinto-ohjaajan, opettajien ja monikielisen ohjaajan yhteistyö voi vahvistaa oppilaiden ja vanhempien osallisuutta koulumaailmassa. On ensiarvoisen tärkeää, että kaikki osapuolet ymmärtävät oman roolinsa ja vastuunsa tässä yhteistyössä.

Teemoittelun ja haastattelujen perusteella ideoidun toimintamallin avulla voidaan konkreettisesti tukea oppilaiden menestystä koulussa. Tämä malli pohjautuu avoimeen kommunikaatioon, selkeiden ohjeiden antamiseen sekä keskeisten käsitteiden ymmärtämisen tukemiseen. Monikielisen ohjaajan rooli tässä prosessissa on korvaamaton, sillä he voivat toimia kulttuurisen ja kielellisen välittäjänä oppilaiden, vanhempien ja opettajien välillä.

5.1 Yhteisöllisen ideoinnin kehitysehdotuksia ongelmien ratkaisemiseksi

1. **Resurssien lisääminen:** Lisättävä resursseja suomen kielen opetukseen, erityisesti lukemiseen, kirjoittamiseen ja tekstin ymmärtämiseen, tukemaan kaikkia oppilaita..
2. **Kahden vuoden valmistava jakso:** Suositellaan pidempää valmistavaa jaksoa ennen normaaliopetukseen siirtymistä erityisesti vasta Suomeen saapuneille oppilaille.
3. **Yksilöllinen tuki:** Tarjottava yksilöllistä tukea, kuten räätälöityjä oppimissuunnitelmia, vastaamaan oppilaiden tilanteisiin.
4. **Kielituen kohdentaminen:** Kohdennettua tukea sekä suulliseen että kirjalliseen viestintään, myös suomalaisen koulun ja kulttuurin ymmärtämiseen.
5. **Käsitelistat reaaliaineissa:** Opettajien laatimat käsitelistat käytännön työkaluina oppilaille ja monikielisille ohjaajille reaaliaineiden opetuksessa.
6. **Monikielisen ohjaajan rooli:** Opettajille selkeytettävä monikielisten ohjaajien merkitystä oppilaiden tukemisessa.
7. **Oppilaiden ja vanhempien tuki siirtymissä:** Tärkeää tunnistaa oppilaat ja perheet, jotka hyötyvät monikielisen ohjaajan tuesta eri koulutusasteiden siirtymissä.
8. **Opiskelustrategioiden opetus:** Opastettava oppilaille tehokkaita opiskelustrategioita reaaliaineiden sisällön omaksumiseksi.
9. **Vanhempien tiedottaminen:** Informoitava vanhempia suomen kielen oppimisen aikatauluista ja keinoista tukea lapsia ilman liiallisia paineita.
10. **Ohjaus jatko-opintopoluista:** Opinto-ohjaajien ja opettajien korostettava ulkomaa-laistaustaisten vanhempien tarvetta ymmärtää koulutusjärjestelmää ja mahdollisuuksia etenemiseen korkeakoulutasolle

6 TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN

Opinnäytetyön loppusuoralla siirryn seuraavaan vaiheeseen, jossa pyrin luomaan konkreettisen toimintamallin opinnäytetyön tulosten pohjalta. Kehittäminen usein nähdään käytännön toimenpiteinä, joiden päämääränä on selkeästi määritelty tavoite. Toiminta etenee systemaattisena prosessina, jonka onnistumista voidaan arvioida sen perusteella, kuinka hyvin alkuperäinen tavoite on saavutettu (Toikko & Rantanen 2009, 14).

Kehittäminen, kuten Hellström (2004, 11) korostaa, pyrkii saavuttamaan muutoksen tavoiteltaessa parempaa tai tehokkaampaa tulosta kuin aiemmin käytetyillä toimintatavoilla tai -rakenteilla. Tavoitteellisuus muodostaa keskeisen osan kehittämistoimintaa, joka voi saada alkunsa nykytilanteen tai toiminnan havaituista ongelmista tai uuden, näkyvän mahdollisuuden hahmotamisesta. Tavoitteellisuuteen liittyy olennaisesti ajatus muutoksesta, joka voidaan ymmärtää erilaistumisena. (Toikko ym. 2009, 16.)

Tarkoitukseni on soveltaa palvelumuotoilua tässä kehittämisprosessissa. Opinnäytetyön keskeisenä tavoitteena on perehtyä syvällisesti ulkomaalaistaustaisten oppilaiden erityistarpeisiin ja haasteisiin koulutusjärjestelmässä. Laajempaan päämääränä on edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja inklusiivisuutta, varmistaen, että kaikki oppilaat, mukaan lukien ulkomaalaistaustaiset oppilaat, voivat menestyä koulutusjärjestelmässä.

Lopullisena tavoitteena on tuottaa toimintamalli, joka tarjoaa konkreettisia työkaluja monikielisille ohjaajille heidän tärkeässä työssään. Toimintamallin kehittämistyössä keskityn asiakaslähtöiseen suunnitteluun varmistaakseni, että luotava toimintamalli vastaa mahdollisimman hyvin ulkomaalaistaustaisten oppilaiden ja heidän perheidensä tarpeisiin. Pyrin myös edistämään ja tehostamaan tarjottavia tukitoimia sekä peruskoulussa että siirtymävaiheessa toiselle asteelle.

Kehittämistyöni päätavoitteena on vahvistaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä toimintamallin avulla. Opinnäytetyössä saavutetut tulokset toimivat lähtökohtana käytännön työkaluna ja suunnannäyttäjänä, kun pyritään parantamaan ulkomaalaistaustaisten oppilaiden koulunkäyntiä tukevia rakenteita ja palveluita. Toimintamallin kehittämisessä hyödynnän systemaattisesti opinnäytetyössä saavutettua ymmärrystä ja tuloksia luodakseni käytännönläheisen ja tehokkaan toimintamallin.

Opinnäytetyössä tavoitellaan vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Millaisia haasteita ulkomaalaistaustaiset kohtaavat perusopetuksessa ja toisen asteen siirtymävaiheessa? Millaisia

haasteita ulkomaalaistaustaiset kohtaavat perusopetuksessa ja siirtyessään toiselle asteelle? Mitkä ovat monikielisen ohjaajan tärkeimmät roolit ja tehtävät ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tukena perusopetuksessa? Miten ulkomaalaistaustaiset oppilaat kokevat monikielisen ohjaajan tuen ja miten se vaikuttaa heidän sopeutumiseensa uuteen kouluympäristöön? Millaisia käytännön työkaluja monikieliset ohjaajat voivat käyttää toiselle asteelle siirtyvien ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tukemiseen? Kehittämistyön tutkimustehtävä on erityisesti vastata tutkimuskysymysten viimeiseen kysymykseen ja luoda toimintamalli monikielisten ohjaajien käytettäväksi peruskouluissa

6.1 Palvelumuotoilu

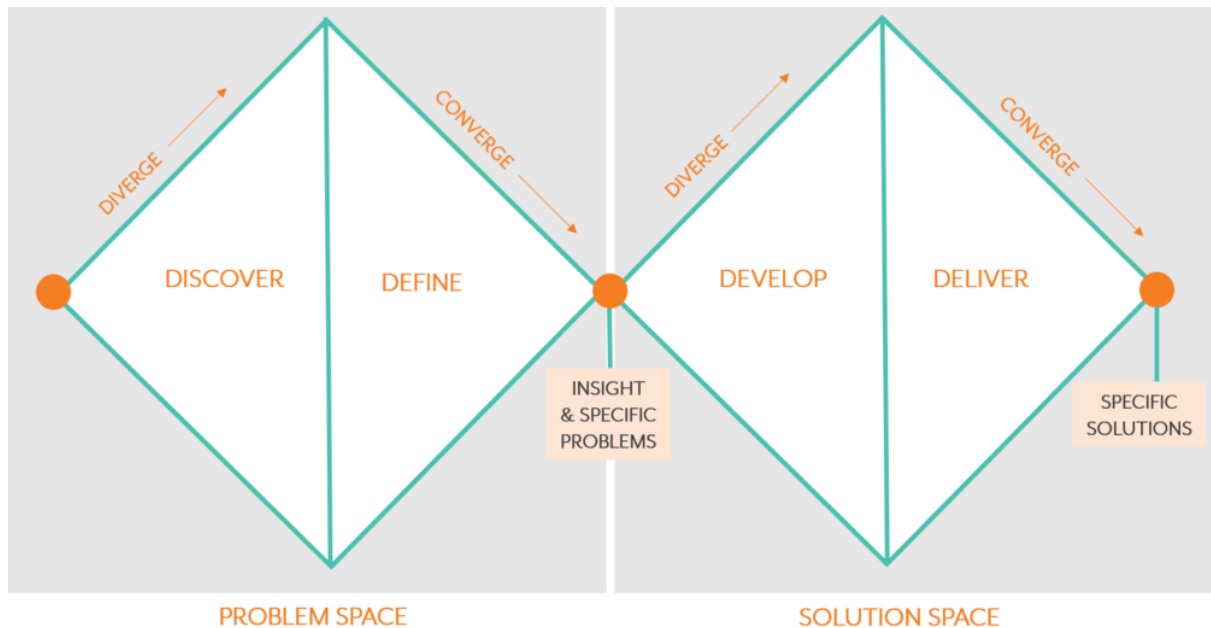
Palvelumuotoiluprosessi etenee sarjana loogisia ja toistuvia vaiheita, joista jokainen on ainutlaatuinen. Tämä prosessi tarjoaa näkökulman palvelun kehittämismalliin. Perinteisesti mallissa korostetaan käyttäjäymmärryksen, toimintamallin ideointiprosessin, konseptoinnin, prototyyppien luomisen ja pilotoinnin keskeistä roolia. Samalla otetaan huomioon palveluntuottajan todellisuus sekä palveluiden saattaminen käyttäjien arvioitavaksi. (Tuulaniemi 2011, 126–128.)

Palvelumuotoilua voidaan soveltaa monipuolisesti eri tarpeisiin. Se tarjoaa arvokkaan lähestymistavan niin julkiselle sektorille, yrityksille kuin voittoa tavoittelemattomille organisaatioille. Palvelumuotoilu luo loogisen toimintamallin, joka saumattomasti yhdistää organisaation tavoitteet asiakkaan näkökulmaan (mt., 95).

Palvelumuotoilussa korostan muotoiluprosessien ja menetelmien aktiivista käyttöä uuden palvelun kehityksessä (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 71–72; Tuulaniemi 2011, 58). Palvelumuotoilu ja siihen liittyvät lähestymistavat tarjoavat tehokasta tukea ihmisten osallistamiseen palveluiden kehittämisprosessin kaikissa vaiheissa. Olennaista on pyrkiä saavuttamaan empaattinen ja perusteellinen ymmärrys palvelunkäyttäjien sekä muiden sidosryhmien tarpeista, toiveista ja toimintaympäristöstä kehitystyön keskeisenä tavoitteena (Ojasalo ym. 2015, 72).

Tuplatimanttimalli kuvaa luovaa ongelmanratkaisua, joka sisältää kaksi keskeistä ajatteluvaihetta: divergentin ja konvergentin. Divergentti ajattelu merkitsee avointa lähestymistapaa, jossa kerätään tietoa tai ideoita ilman ennakkoluuloista arviointia. Konvergenssivaiheessa tämä kerätty tieto analysoidaan ja arvioidaan, tavoitteena poimia siitä paras mahdollinen kiteytys tai näkökulma. Toisin sanoen, konvergentti ajattelu pyrkii tiivistämään tiedon yhteen oikeaan

ratkaisuun, kun taas divergentti ajattelu etsii mahdollisimman monta erilaista ratkaisuvaihtoehtoa. (Palo 2021.)

Kuva 4. Tuplatimanttimallin prosessin vaiheet (Palo).

Taustatiedot

Toimintamallin tavoitteena on tukea ulkomaalaistaustaisten oppilaiden koulumenestystä ja osallisuutta peruskoulussa. Ulkomaalaistaustaisten opintoaasteisiin, kuten kielitaitoon liittyviin ongelmiin, vaikeuksiin opintojen suorittamisessa ja kulttuuriseen sopeutumiseen pyritään vastaamaan kehittämällä kattava toimintamalli, joka tarjoaa yksilöllistä tukea oppilaille, sekä edistää kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä.

Olen hankkinut syvällisen asiakasymmärryksen, mikä mahdollistaa empaattisen ymmärtämisen potentiaalisten palvelun käyttäjien motiiveja, tavoitteita, käyttäytymistä, tarpeita ja arvoja, kuten Ojasalo ym. (2015) suosittelevat. Tämä vaihe sopii hyvin palvelumuotoilun ensimmäiseen vaiheeseen, jossa keskitytään asiakasymmärryksen syventämiseen ja asiakastarpeiden selvittämiseen.

Opinnäytetyön haastattelujen tulokset ja yhteisöllisessä ideointimenetelmässä käyty kehityskeskustelu opinto-ohjaajan, opettajien ja monikielisen ohjaajan yhteistyöstä tarjosi arvokkaita näkökulmia, jotka synnyttivät lukuisia kehitysehdotuksia kouluyhteisön toiminnan tehostamiseksi. Tämä vaihe korostaa käyttäjäkeskeisen lähestymistavan merkitystä toimintamallin suunnittelussa.

Kehitysehdotukset pohjautuvat vahvaan ymmärrykseen oppilaiden, opettajien, monikielisten ohjaajien ja vanhempien tarpeista. Ideointi on suunnattu konkreettisiin ratkaisuihin, joilla parannetaan oppilaiden kokonaisvaltaista kokemusta monikielisessä kouluympäristössä. Suunnitellut toimenpiteet liittyvät opetuksen laadun, viestinnän selkeyden ja yhteistyön vahvistamiseen.

Yhteisöllisen ideoinnin kehitysehdotukset tarjoavat konkreettisia toimenpiteitä näiden tarpeiden kohtaamiseksi ja ratkaisemiseksi. Samalla huomioon tässä vaiheessa oppilaiden ensisijaiset sidosryhmät, kuten opettajat, monikielinen ohjaaja, vanhemmat ja opinto-ohjaaja, joiden roolit ja tarpeet ovat keskeisessä asemassa palvelun suunnittelussa. Ne luovat pohjan palvelumuotoiluprosessin seuraaville vaiheille, joissa ideoista kehitetään prototyyppisiä ja testataan niiden toimivuutta käyttäjien kanssa.

6.2 Tavoitteiden määrittely ja haasteiden tunnistaminen

Toteutin kerätyn tiedon pohjalta visuaaliset käyttäjäprofiilit ja eri käyttäjien palvelupolut. Näiden avulla palvelua on helpompi asiakaslähtöisesti ideoida ja kehittää. Käyttäjäprofiilit, joita kutsutaan myös asiakasprofileiksi, ovat kuvitteellisia henkilökuvia, jotka perustuvat kerättyyn tietoon. Ne konkreettisesti kuvaavat palvelunkäyttäjien käyttäytymistä, motiiveja, tarpeita ja elämäntilanteita. Yleensä on suositeltavaa luoda profiilit sekä keskimääräisestä palvelunkäyttäjistä että muutamasta epätyypillisestä palvelunkäyttäjistä (Ojasalo ym. 2015, 77).

Asiakastutkimuksen tarkoituksena on hankkia syvällistä ymmärrystä kehittämistarpeista ja tarkentaa palvelun tuottajan strategisia tavoitteita (Tuulaniemi 2011, 128). Tutkimusvaiheessa määrittelin selkeät tavoitteet ja tunnistin haasteet, jotka ohjaavat palvelumuotoiluprosessin jatkokehitystä. Pää tavoitteeni tiivistyivät kuuteen keskeiseen tavoitteeseen:

1. Ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tarpeeseen vastataan tarjoamalla jatkuvaa apua suomen kielen tehtävissä. Koulun lisätuki ei ole riittävää, ja oppilaat kamppailevat käsitteiden ymmärtämisessä.
2. Kulttuurien väliset erot ja kielimuuri vaikeuttavat oppilaiden kommunikointia ja vuorovaikutusta ikätoverien ja opettajien kanssa. Tästä syystä tarvitaan tukea ja ohjausta sosiaalisten suhteiden kehittämiseen.
3. Kielitaidon puutetta kohdataan tarjoamalla yksilöllistä tukea suomen kielen kehittämiseksi

4. Siirtymävaiheessa toiselle asteelle siirtyvät oppilaat kokevat voimakasta painetta päästäkseen lukioon, mikä asettaa heille lisähaasteita. Vanhempien korkeat odotukset voivat negatiivisesti vaikuttaa oppilaiden koulutusvalintoihin.
5. Opettajien on tärkeää ymmärtää oppilaiden tarpeet ja välttää oletuksia oppilaiden kieli- taidosta ja käsitteiden hallinnasta. Monikielisten ohjaajien roolia tulisi vahvistaa ja hyö- dyntää tehokkaammin.
6. Opettajien kohtaamat haasteet viestinnässä kotien suuntaan korostavat tarvetta varmis- taa tiedonkulku ja tehokas viestintä erityisesti monimuotoistuvassa kouluyhteisössä.

Koulunkäyntiin liittyviä tunnistettuja haasteita:

1. Vanhemmille tiedottamisessa koulun asioista on havaittu puutteita, erityisesti liittyen opetussuunnitelmaan, siirtymävaiheisiin ja sähköisen oppimisympäristön käyttöön.
2. Ulkomaalaistaustaisten perheiden vaikeudet ymmärtää Suomen koulutusjärjestelmää ja kulttuuria vaikuttavat oppilaiden menestykseen ja vanhempien osallisuuteen.
3. Vanhempien korkeat odotukset voivat negatiivisesti vaikuttaa oppilaiden koulutusva- lintoihin.
4. Monikielisen ohjaajan roolin epäselvyys vaikuttaa yhteistyön tehokkuuteen.
5. Oppilaiden vaikeudet ymmärtää keskeisiä käsitteitä voivat johtaa epävarmuuteen ja vai- keuksiin oppimisessa.
6. Resurssipula suomen kielen opetuksessa voi vaikuttaa oppimiseen.
7. Opettajilla on epäröintiä ottaa yhteyttä oppilaan kotiin.
8. Ulkomaalaistaustaisten vanhempien kyky vastaanottaa viestejä on rajallinen.

6.3 Ideointi ja toimintamallin prototyypin kehitys

Työpajan tarkoituksena oli ideoida monikielisten ohjaajien toimintamallin, keskittyen erityi- sesti vaiheiden ennakoimiseen ja ideointiin. Loin innovatiivisia ratkaisuja avoimesti, hyödyn- täen asiakas- ja toimintaympäristöymmärrystä (Ojasalo ym. 2015, 75). Korostin ideointiproses- sissa erityisesti luovuutta, yhteisöllisyyttä ja osallistamista. Rohkaisin osallistujia jakamaan avoimesti omia näkemyksiään ja kokemuksiaan, jotta erilaiset ratkaisuideat voisivat kukoistaa.

Palvelumuotoilussa tavoitteena on integroida asiakas tiiviimmin osaksi kehittämisprosessia (Palo 2021). Osallistujina oli tällä kertaa myös oppilaita ja yhteistyöllä saatiin aikaan konkreettisia ideoita, jotka monipuolistivat luotavaa prototyyppiä. Prototyypin keskeisenä perusajatukseksi on ideoiden konkretisointi (Dookie 2021).

Tämän vaiheen jälkeen siirryttiin prototypointiin, eli palvelun testaamiseen kohdeorganisaatiossa. Kehittämistyössä pohdittiin, mihin ulkomaalaistaustaiset oppilaat ja heidän huoltajansa tarvitsevat eniten tukea ja apua. Näiden tarpeiden pohjalta työpajassa luotiin palveluita, jotka vastasivat heidän tarpeitaan. Tämä esiteltiin kohderyhmälle ja arvioitiin saadun palautteen avulla, joka tuli kohderyhmältä. Lopuksi ideointityöpajassa on laadittu yhteistyötaulukko, jossa on kuvattu monikielisen ohjaajan, opettajan, oppilaan sekä kodin näkökulmasta jokaisen rooli ja tehtävä. Työpajassa kehitettiin toimintamallin prototyyppi, jonka hyväksyminen tapahtui työpajassa ennen sen testaamista monikielisten ohjaajien toiminnassa.

Tämän jälkeen uutta toimintamallia kokeiltiin monikielisten ohjaajien parissa, ja sitä jaettiin monikielisten ohjaajien WhatsApp-ryhmässä. Ryhmässä annettiin kommentteja ja palautetta toimintamallin käytöstä. Tässä vaiheessa voitiin vielä tehdä muutoksia toimintamalliin, jos tuotetta ei koettu sopivan palvelumuotoilun periaatteisiin.

Toimintamallin toteuttamisen aikana prototyypin testauksesta saatu palaute on ollut arvokas tietolähde, joka on mahdollistanut tarvittavat muutokset ja parannukset toimintamalliin. Iteratiivinen lähestymistapa, joka painottaa sitoutumista jatkuvaan kehittämiseen sekä kykyä sopeutua nopeasti saatuun palautteeseen, on ollut keskeinen tekijä tässä prosessissa.

Prototypointi on palvelun testausta, ja sen avulla arvioidaan, toimivatko kehitetyt konseptit odotetulla tavalla käytännössä. Prototypointi myös tarjoaa nopean tavan testata konseptin toimivuutta käytännössä ja mahdollistaa varhaisten havaintojen tekemisen konseptin vahvuuksista ja mahdollisista haasteista (Tuulaniemi 2011, 196).

Työpajan järjestäminen sujui vaivattomasti, koska toimin itse monikielisenä ohjaajana ja minulla on laaja monikielisten ohjaajien verkosto. Henkilökohtainen tuntemus oppilaista ja opettajista helpotti suunnittelua ja toteutusta merkittävästi. On todennäköistä, että tilanne olisi ollut erilainen, jos en olisi aiemmin toiminut alalla.

KUKA/MISSÄ>>	KOULU	KOTI	MUU	SIIRTYMÄVAIHE	TYÖKALUT
OPPILAS	Tuki reaaliaineissa. Tapaamiset ja keskustelut. Tukiopetus. Motivointi. Opiskelu strategiat ja menetelmät. Tehtävät	Läksyt ja viestintä. Lepo	Harrastukset ja vapaa-ajan toiminnot. Kotoutumisohjelmat	Ohjaus, keskustelut oppilaan kanssa. Siirtymäsuunnitelma. Tapaamiset. Yhteishaku asiat. Tetti paikat	Ohjaajan tuki ja Käsitelista. Keskustelut ja tapaamiset
HUOLTAJA	Läksy ja viestintä. Keskustelut. Tarpeiden kartoittaminen	Viestinnän tarkistus ja läksyt. Hyvinvointi & jaksaminen Motivointi	Ohjaus ja neuvonta. Kotoutumisohjelmat ja vapaa-ajan toiminnot	Ohjaus ja keskustelut. koulutusjärjestelmän perehtyminen. Siirtymäsuunnitelma. Ristiriitatilanteiden avaaminen	Monikielisen ohjaajan ja koulun tuki. Keskustelut ja tapaamiset
MONIKIELINEN OHJAAJA	Oppilaan & huoltajan tarpeen kartoitus. Ristiriitatilanteiden avaus. Suunnitelma päivien osallistuminen & oma roolin vahvistaminen. Motivointi & kannustus	Seuraa koti ja läksyasiat, sekä oppilaan jaksamista ja hyvinvointia Perheen hyvinvointi ja kannustus Tilaisuuksia huoltajille	Kotouttamisohjaus ja neuvonta. Info tilaisuuksia huoltajille ja opettajille Yhteistyö ja verkostointi. Kouluttautuminen	Tiiviit yhteistyöt huoltajan, oppilaan, opettajaan ja opinto-ohjaajan kanssa. Keskustelut ja tapaamiset. Siirtymäsuunnitelmat	Toimintamalli. Käsitelista. Wilma ohje omalla kielellä. Oma esite. WhatsApp ryhmä Tilaisuudet Muut koulun tarjoama tuet.
OPETTAJA	Yhteistyö monikielisen ohjaajan kanssa oppilaan opintoon liittyvissä asioissa	Perheen tutustuminen. Tapaamiset. Tiiviit yhteistyöt kodin kanssa, tarvittaessa ohjaajan tuella	Huoltajien tapaamiset. Tuen järjestäminen.	Siirtymävaiheen tuki ja suunnittelu monikielisen ohjaajan, oppilaan ja huoltajan kanssa.	Monikielinen ohjaaja. Käsitelista. Muut koulun tarjoama tuet.

Kuva 5. Yhteistyötaulukko.

6.4 Toimintamallin testaus ja toteutus

Tämän vaiheen tarkoituksena oli viedä kehitetty toimintamalli käytäntöön ja varmistaa sen toimivuus monikielisten ohjaajien ympäristössä. Toimintamallia kokeiltiin käytännössä antamalla monikielisille ohjaajille mahdollisuus soveltaa sitä omassa työssään.

Tämän jälkeen järjestettiin käytännön testaus monikielisten ohjaajien keskuudessa. Testauksessa kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, miten toimintamalli soveltui erilaisiin tilanteisiin ja tarpeisiin. Osallistujille annettiin mahdollisuus käyttää toimintamallia ohjaustyössään ja tuoda esille mahdolliset haasteet ja onnistumiset.

Samanaikaisesti toimintamallista tiedotettiin jaettujen materiaalien ja selkeiden ohjeiden avulla monikielisten ohjaajien WhatsApp-ryhmässä. Ryhmä tarjosi foorumin avoimelle

vuorovaikutukselle, ja siellä kannustettiin jäseniä jakamaan ajatuksiaan, kommenttejaan ja palautetta toimintamallin käytöstä.

Tässä vaiheessa tarkasteltiin huolellisesti saatuja kommentteja ja palautetta. Mikäli ilmeni, että toimintamallia ei koettu täysin sopivaksi palvelumuotoilun periaatteisiin, tehtiin tarvittavat muutokset ja päivitykset. Tavoitteena oli varmistaa, että toimintamalli oli paitsi käyttökelpoinen myös linjassa palvelumuotoilun parhaiden käytäntöjen kanssa (Dookie 2021).

7 POHDINTA

Ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tuki perusopetuksessa on ensiarvoisen tärkeää kaikille oppilaille, olivatpa he sitten Suomessa tai ulkomailla syntyneitä. Suomen kielen muodostama kieli-muuri voi muodostaa haasteen tehtävien ymmärtämisessä. Siksi on keskeistä ottaa huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet ja taustat tarjoamalla joustavaa ja yksilöllistä opetusta. Tämä vaatii lisää resursseja suomen kielen opetukseen sekä yksilöllistä tukea ulkomaalaistaustaisille oppilaille. Näillä toimenpiteillä on keskeinen rooli tasa-arvoisen ja laadukkaan oppimisen mahdollistamisessa kaikille oppilaille.

Ulkomaalaistaustaiset oppilaat kokevat perusopinnoissa moninaisia haasteita, joista osa ilmenee oppimisvaikeuksina. Vaikka kaksikielisyys ei ole pääasiallinen syy näihin vaikeuksiin, ne voivat näkyä erityisesti puheessa, kirjoituksessa, lukemisessa ja matematiikassa. Opettajat ja koulutusjärjestelmä kohtaavat merkittäviä haasteita ulkomaalaistaustaisten oppilaiden oppimisvaikeuksien ymmärtämisessä ja tukemisessa.

Tutkimustieto ei vielä kattavasti selitä näitä vaikeuksia, mutta viitteet osoittavat, että ne voivat ilmetä monipuolisesti, ja niihin vaikuttavat useat tekijät, kuten kaksikielisyys, kulttuuriset erot, traumaattiset kokemukset ja kotoutumisprosessi. Kaksikielisyys ei näytä olevan pääasiallinen syy oppimisvaikeuksiin, vaan haasteet voivat ilmetä eri oppiaineissa. Diagnoosissa on tärkeää huomioida molemmat kielet, erityisesti oppilaan vahvin kieli. Kulttuuri- ja kielisidonnaiset tekijät voivat vaikuttaa oppimisvaikeuksiin, erityisesti lukivaikeuksiin, jotka voivat ilmetä eri tavoin eri kielissä.

Ulkomaalaistaustaisten oppilaiden menestyminen Suomessa on monimutkainen kysymys, joka riippuu monista tekijöistä, kuten lähtömaasta, elinympäristöstä, taloudellisesta ja sosiaalisesta asemasta sekä kotoutumisprosessista. Oppimisvaikeuksien ymmärtämiseksi syvällisemmin on tärkeää ottaa huomioon oppilaiden erilaiset lähtökohdat ja taustat.

Traumaperäiset kokemukset voivat olla merkittävä tekijä oppimisvaikeuksien taustalla, erityisesti sodan kokeneilla lapsilla. Näiden lasten haavoittuvuus korostaa tarvetta tarjota heille asianmukaista tukea ja ymmärrystä heidän kokemuksiansa syvyydestä. Teorian mukainen tarve huomioida erilaiset kielelliset taustat ja ulkomaalaistaustaisten moninaisuus on olennainen osa oppimisvaikeuksien arviointia ja tuen tarjoamista. Suomen kielen oppimiseen tarvitaan usein pitkäaikaista tukea, ja yksilölliset tarpeet voivat vaihdella.

Opettajat painottavat oppilaan perustason lukemis- ja kirjoitustaidon merkitystä kielen kehityksen kannalta peruskoulun ja toisen asteen opintopoluilla. He ovat huolissaan nykyisten resursien riittävydestä tarjota asianmukaista suomen kielen opetusta erityisesti lukemisessa, kirjoittamisessa ja tekstin ymmärtämisessä monille oppilaille. Erityisen haasteellisena koetaan yhden vuoden mittainen valmistava luokka oppilaille, jotka tulevat pakolaisleireiltä tai maista, joissa koulutustaso on hyvin alhainen. Tämä rajoittaa suomen kielen oppimista ja vaikuttaa kielteisesti oppimistuloksiin. Opettajat esittävät pidempää, esimerkiksi kahden vuoden valmistavaa jaksoa ennen siirtymistä normaaliin opetukseen. Tällä tavoin oppilailla olisi enemmän aikaa kehittää kielitaitoaan ja vahvistaa perustaitojaan. Tavoitteena on varmistaa, että oppilailla on riittävät valmiudet seurata normaalia opetusta ja auttaa heitä sopeutumaan uuteen kouluympäristöön ja luomaan vahvempi oppimisen perusta.

Opettajien kulttuurinen herkkyys ja kyky tunnistaa oppilaiden erilaiset taustat ovat avainasemassa menestyksekkään tuen tarjoamisessa. Lisäksi yhteistyö oppilaiden, vanhempien ja koulun välillä on keskeistä, jotta kokonaisvaltainen tuki voidaan taata oppilaille. Opettajien epärointi ottaa yhteyttä oppilaan kotiin huoltajan kielitaidon epävarmuuden vuoksi vaikuttaa kodin ja koulun yhteistyöhön ulkomaalaistaustaisten oppijoiden kohdalla. Yhteistyön luominen voi olla monimutkaista ja vaatia enemmän aikaa ja resursseja, mikä lisää opettajien kuormitusta. Tarvitaan erityistä tukea ja resursseja tähän prosessiin.

Teoreettisessa viitekehyksessä painotetaan kodin ja koulun tiivistä yhteistyötä oppilaiden yksilöllisen tuen ja hyvinvoinnin tukemisessa. Vaikka huoltajilla on ensisijainen vastuu kasvatustehtävässä, koulu nähdään samanaikaisesti tukijana näiden tehtävien toteutuksessa. Tämä näkemys ilmentää kasvatusta yhteisvastuullisena prosessina, jossa kodilla ja koululla on keskeinen rooli oppilaan kokonaisvaltaisen kasvun tukemisessa.

Ulkomaalaistaustaisilla oppilailla esiintyvät haasteet korostavat tarvetta systemaattiselle yhteistyölle. Kielitaitoon liittyvät vaikeudet voivat muodostaa esteen tehokkaalle viestinnälle kodin ja koulun välillä. Tässä yhteydessä monikielisten ohjaajien rooli korostuu merkittävänä tekijänä. Myös opinnäytetyön tutkimuksessa haastattelussa opettajat näkevät monikielisten ohjaajien läsnäolo mahdollisuutena helpottaa kommunikaatiota ja tarjota arvokasta apua tilanteiden selvittämisessä.

Opetussuunnitelman korostama vanhempien osallistuminen vahvistaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä, luo perustan oppilaiden hyvinvoinnille ja menestykselle. Yhteistyö, vanhempien

osallistuminen ja tuki ovat keskeisiä tekijöitä oppilaiden menestyksessä. Tämä edellyttää, että ulkomaalaistaustaisille oppilaille on saatavilla monikielinen ohjaaja, mikä vaatii ohjaajien määrän lisäämistä.

Opinnäytetyön tutkimustuloksessa monikielisten ohjaajien tuki osoittautui merkittäväksi voimavaraksi perusopetuksessa ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tukemisessa. Ohjaajat ovat osoittautuneet arvokkaiksi resursseiksi oppilaiden sopeutumisessa uuteen kouluympäristöön. Heidän monipuoliset roolinsa, kuten osallistuminen oppitunneille, oppilaiden tukeminen eri tilanteissa ja kulttuurisen monikielisten ohjaajien rooli koulumaailmassa on ensisijaisen tärkeä oppilaiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemisessa. He toimivat välittäjinä eri kulttuurien välillä, tuoden lisäarvoa oppilaiden tukemiseen. Resurssien kohdentaminen heidän tukemiseensa on välttämätöntä tasavertaisten oppimismahdollisuuksien varmistamiseksi. Erityisesti tilanteissa, joissa huoltajien kielitaito on rajoittunut, monikieliset ohjaajat voivat toimia tehokkaana viestintäväylänä oppilaiden, opettajien ja huoltajien välillä.

Opettajien suositukset kollegoilleen hyödyntää monikielisten ohjaajien palveluita osoittavat näiden ammattilaisten arvokkuuden koulu yhteisössä. Tämä suositusten jakaminen voi johtaa laajempaan hyväksyntään ja resurssien allokaatioon monikielisten ohjaajien tukemiseksi.

Tietoisuuden lisääminen monikielisten ohjaajien roolista ja mahdollisuuksista on keskeistä, jotta heidän panoksensa voitaisiin hyödyntää entistä tehokkaammin oppilaiden tukemisessa. Lisäämällä monikielisten ohjaajien määrää voidaan merkittävästi parantaa ulkomaalaistaustaisten oppilaiden ja heidän vanhempiansa tukea, varmistuen riittävän avun koulunkäynnissä ja kotiasioissa. Näin taataan, että kaikki vanhemmat ymmärtävät, miten voivat osallistua koulun toimintaan ja tukea oppilaiden menestystä.

Perus- ja toisen asteen nivelvaihe on kriittinen ulkomaalaistaustaisten koulutukselle, tuoden haasteita kuten kieli- ja opiskelutaitojen puutteet, kodin ja koulun välinen yhteistyön puute, mahdollisesti heikommasta lähtötasosta tai epärealistisista odotuksista omasta osaamisesta johtuen, sekä vanhempien liialliset odotukset ja puutteellinen tuki. Näihin haasteisiin pyritään vastaamaan syrjäytymistä ehkäisemällä. Vieraskielisten nuorten syrjäytymisriski on korkeampi, ja he keskeyttävät opintonsa useammin kuin suomenkieliset.

Monikielisten ohjaajien rooli on keskeinen ulkomaalaistaustaisten oppilaiden hyvinvoinnin ja menestyksen tukemisessa. He toimivat kotoutumisen ja integraation edistäjinä, vahvistaen inklusiota ja tasa-arvoa koulu yhteisössä. Lisäämällä monikielisten ohjaajien määrää

perusopetuksessa ja toisella asteella tuetaan inklusion periaatteita, sillä he luovat siltoja eri kulttuurien välille ja edistävät oppilaiden osallisuutta.

Monikielisten ohjaajien kielitaito ja kulttuurinen osaaminen tukevat monimuotoisuutta ja helpottavat oppilaiden integroitumista kouluyhteisöön. He varmistavat tasavertaiset mahdollisuudet osallistua opetukseen ja saada tarvittavaa tukea, toimien myös esteiden poistajina ja vahvistaen yhteisöllisyyttä. Monikieliset ohjaajat ovat merkittäviä resursseja, edistäen oppilaiden kokonaisvaltaista oppimista ja hyvinvointia.

Monikieliset ohjaajat tukevat koulun ja kodin välistä vuorovaikutusta, ohjaten perheet tarvittaessa oikeiden viranomaisten luo. He käyttävät monipuolisia työkaluja, kuten kielen tuki, mentorointi, kulttuurinen tuki ja yksilöllinen ohjaus, tukien oppilaiden siirtymistä toiselle asteelle. Monikieliset ohjaajat ovat avainasemassa monimuotoisen oppimisympäristön luomisessa ja oppilaiden hyvinvoinnin edistämässä.

Monikielisten ohjaajien rajalliset resurssit asettavat haasteita oppilaiden tukemiselle. Resurssien lisääminen koulujen käytettäväksi parantaisi merkittävästi oppilaiden tukea. Opettajien ja ohjaajien välinen yhteistyö ja ymmärrys monikielisten ohjaajien roolista ovat keskeisiä tehokkaan tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Tutkimustulosten perusteella resurssien riittämättömyys on merkittävä este monikielisten ohjaajien tehokkaalle tuelle. Oppilaiden suuri määrä ja korkea tuen tarve voivat ylittää ohjaajien käytettävissä olevat resurssit, erityisesti silloin, kun heidän läsnäolonsa koulussa on rajallista. Tämä voi rajoittaa heidän mahdollisuuksiaan tarjota jatkuvaa tukea oppilaille. Lisäksi opettajien puutteellinen ymmärrys monikielisten ohjaajien roolista saattaa vaikuttaa tukipalvelujen tehokkuuteen. Tästä syystä on tärkeää lisätä tietoisuutta ja kouluttaa opettajia ymmärtämään monikielisten ohjaajien mahdollisuudet ja niiden merkitys oppilaiden onnistuneessa tukemisessa.

Teoria korostaa ulkomaalaistaustaisen oppilaan menestykseen vaikuttavia tekijöitä, erityisesti perheen tukea, arvoja ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Vanhempien tuki vaikuttaa myönteisesti oppilaan itsetuntoon. Opetushallitus ohjeistaa koulujen velvollisuutta edistää kodin ja koulun välistä yhteistyötä, erityisesti vieraskielisten perheiden kanssa. Opetus ja kasvatusteorian mukaisesti tulee tapahtua tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa, erityisesti tuen tarpeessa olevien oppilaiden osalta. Tämä korostaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä, vaatiessa sujuvaa kommunikaatiota ja kulttuurista asiantuntemusta.

Tutkimus vahvistaa ulkomaalaistaustaisten oppijoiden potentiaalin koulussa, vaikka oppiminen voi olla haastavaa. Oikeat resurssit ja tuki koulutusjärjestelmältä voivat positiivisesti vaikuttaa näiden oppilaiden menestykseen. On myös keskeistä vahvistaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä, ottaen huomioon eri kulttuuritaustat.

Opinnäytetyössä käsitelty tutkimusteoria tuo myös esiin, että monet ulkomaalaistaustaiset oppilaat menestyvät koulumaailmassa erinomaisesti, saavuttaen huippuarvosanoja ja valmistautuvat hyvin jatko-opintoihin lukiossa. Tämä antaa toivoa ja korostaa koulujärjestelmän merkitystä tukemisessa. Kuitenkin jää avoimeksi kysymys siitä, mikä tekijä vaikuttaa heidän menestykseensä – onko kyse motivaatiosta, erityisopetuksesta vai kotiympäristöstä?

LÄHTEET

- Agafonova, Julia 2010. Maahanmuuttajat suomalaisissa kouluissa. Ongelmia ja sopeutumiseen liittyviä vaikeuksia. Pro gradu –tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Ahtiainen, Hanna & Saukkonen, Pasi 2020. Koulutus ja työllisyys. Teoksessa Hanna Ahtiainen & Netta Mäki & Suvi Määttä & Pasi Saukkonen & Anu Yijälä. Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten hyvinvointi Helsingissä. Helsinki: Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot, 30–43.
- Arvonen, Anu & Katva, Liisa & Nurminen Anne 2010. Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Bremer, Lena. & Haavikko, Ansa 2009. Ulkoisesti erilaisia, sisäisesti samanlaisia. Opas mielenterveystyöhön yli kulttuurirajojen. Helsinki: SMS-Tuotanto.
- Dookie, Gyan 2021. Palvelumuotoilun prosessin vaiheet. Luentomateriaali. Palvelu- muotoilu opintojakso. Humakin oppimisympäristö - Hoodle - Humak's Learning Environment: Humanistinen ammattikorkeakoulu
- Hakala, Hilla 2019. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden peruskouluaikeisia sopeutumiskokemuksia. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Opettajankoulutuslaitos: Jyväskylän yliopisto
- Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 2021. Monikielisen ohjaajan käsikirja. Viitattu 15.8.2023. file:///C:/Users/abdiw/Downloads/Monikielisen%20ohjaajan%20k%C3%A4sikirja.pdf
- Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 2021. Monikielinen Ohjaaja -Mallin Ja Koulupalmentaja-Kokeilun Arviointi. viitattu 31.7.2023. [https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/hankkeet/Arviointiraportti%20monikielinen%20ohjaaja%20ja%20koulupalmentaja%20\(1\).pdf](https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/hankkeet/Arviointiraportti%20monikielinen%20ohjaaja%20ja%20koulupalmentaja%20(1).pdf)
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Honkonen, Tiina. & salovaara, Reija 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. Porvoo: Bookwell Oy
- Jauhiainen, Niina & Luostarinen, Sirpa 2004. Maahanmuuttajaoppilaan opettamisen rikkaus ja raskaus. Perusopetuksen 1.–6.- luokan luokanopettajien kokemuksia maahanmuuttajaoppilaiden opettamisesta yleisopetuksen luokassa. Kasvatustieteen pro gradu – tutkielma. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- Kansallisen koulutuksen arviointikeskus 2023. Matematiikan Ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana. Perusopetuksen oppimistulosten pitkittäisarviointi 2018–2020. Viitattu 20.4.2023. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_0123.pdf

- Karaniemi, Jaana 2023. VS: Kysymys monikielisten ohjaajien määrä. Email Karaniemi-Jaana.Karaniemi@hel.fi 26.11.2023.
- Karjalainen, Merja 2006. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen aikana luodut toimintamallit tai hyvät käytännöt. Teoksessa Merja Karjalainen & Helena Kasurinen (toim.) Ohjauksen toimintakulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportti. Koulutuksen tutkimuslaitos: Jyväskylän yliopistopaino, 81–110.
- Kivirauma, Joel & Zacheus, Tuomas & Jahnukainen, Markku 2019. Monikulttuurisuus suomalaisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Markku, Jahnukainen & Mira Kalalahti & Joel Kivirauma (toim.) Oma paikka hukassa. Maahanmuutto-taustaiset nuoret ja koulutus. Helsinki: Gaudeamus, 11–25.
- Kuntoutussäätiö 2023. Artikkel. Kaikki oppimisen ongelmat eivät johdu kielestä – myös maahanmuuttajaopiskelijalla voi olla oppimisvaikeuksia. Viitattu 28.9.2023. <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/lisatietoa/lukuvinkit/teemat/tietoa-oppimisvaikeuksista/artikkeli-kaikki-oppimisen-ongelmat-eivat-johdu-kielesta-myo-maahanmuuttajaopiskelijalla-voi-olla-oppimisvaikeuksia/>
- Laki kotouttamisen edistämisestä 681/2023. Viitattu 9.11.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230681>
- Mubarak, Yusuf & Nilsson, Eva & Saxen, Niklas 2015. Suomen somalit. Helsinki: Into
- Myrskylä, Pekka & Pyykkönen, Topias 2014. Suomeen muuttaneiden naisten ja miesten työmarkkinatilanne, koulutus ja poliittinen osallistuminen. Working Papers, 2/2014. Helsinki: Tilastokeskus
- Niemelä, Aila 2019. Työnohjaus monikulttuuriosaamisen edistäjänä. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 25.5.2023. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/116280/978-952-03-1149-0.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Nissilä, Leena. & Vaarala, Heidi & Pitkänen, Kristiina & Dufva, Mia 2009. Kaksi- ja monikielisten kielelliset oppimisvaikeudet ja kielen oppimisen tuki. Teoksessa Leena Nissilä & Hanna-Mari Sarlin (toim.) Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Helsinki: Otava, 36–64.
- Ojasalo Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro
- Opetushallitus 2004. Perusopetuksen Opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 10.7.2023. https://Www.Oph.Fi/Sites/Default/Files/Documents/Perusopetuksen-Opetussuunnitelman-Perusteet_2004.Pdf
- Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 14.3.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/429101>
- Opetushallitus 2017. Perusopetukseen valmistava opetus. Viitattu 17.3.2023. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/perusopetukseen-valmistava-opetus>
- Opetushallitus 2021. Maahanmuuttotaustaiset oppijat. Viitattu 3.11.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/maahanmuuttotaustaiset-oppijat>

- Opetushallitus 2023. Maahanmuuttotöitä tukeva toimenpideohjelma on käynnistynyt OKM:n, Opetushallituksen ja Karvin yhteistyönä. Viitattu 30.10.2023. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2023/maahanmuuttotöitä-tukeva-toimenpideohjelma-käynnistynyt-okmn>
- Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. Viitattu 22.3.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214>
- Paavola, Heini & Talib, Mirja-Tytti 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus
- Palo 2021. Palvelumuotoilun menetelmä - kuinka me voisimme? Viitattu 15.11.2023. <https://www.palvelumuotoilupalo.fi/blogi/palvelumuotoilun-menetelmat-kuinka-mevoisimme/>
- Pollari, Jorma & Koppinen, Marja-Leena 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-kustannus
- Saukkonen, Pasi 2018. Sivistyksen sektori ja maahanmuuttajat – siis ketkä? Sivistysakatemia. Viitattu 7.8.2023. <https://www.sivistysakatemia.fi/blogit/pasi-saukkonen-sivistyksen-sektori-ja-maahanmuuttajat-siis-ketka/>
- Saukkonen, Pasi 2020. Kotoutuminen kaupungissa. Kokonaiskuva ulkomaalaistaustaisista Helsingissä vuonna 2020. Viitattu 20.8.2023. https://www.hel.fi/static/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/20_05_06_Tutkimuksia_1_Saukkonen.pdf
- Silvennoinen, Heikki & Kalalahti, Mira & Varjo, Janne 2018. Koulutuspoliittinen tasa-arvo 2000-luvun Suomessa. Teoksessa Risto Rinne & Niina Haltia & Sonia Lempiäinen & Tuuli Kaunisto (toim.) Eriarvoistuva maailma – tasa-arvoistava koulu? Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 93–120.
- Soilamo, Arto 2006. Maahanmuuttajaoppilaan osallisuus koulukiusaamisessa. Turku: Turun yliopiston julkaisuja
- Soukola, Timo 1999. Monikulttuurisen yhteiskunnan ehdot ja haasteet. Viitattu 29.3.2023. <https://sitrafi.s3.eu-west-1.amazonaws.com/2017/02/27172854/monikulttuurisuus-2.pdf>
- Suomen perustuslaki 731/1999, 6 §. Viitattu 23.5.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Säävälä, Minna 2012. Koti, koulu ja maahan muuttaneiden lapset. Oppilashuolto ja vanhemmat hyvinvointia turvaamassa. Helsinki: Väestöliitto
- Säävälä, Minna 2013. Maahanmuuttajakoti ja koulu yhteistyössä. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo & Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto, 117–133.
- Talib, Mirja-Tytti 2002. Monikulttuurinen koulu. Haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja Oy
- Talib, Mirja & Löfström, Jan & Meri, Matti 2004. Kulttuurit ja koulu. Avaimia opettajille. Vantaa: WSOY.
- Talib, Mirja-Tytti 2005. Eksotiikkaa vai ihmisarvoa. Opettajan monikulttuurisesta kompetensista. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura.

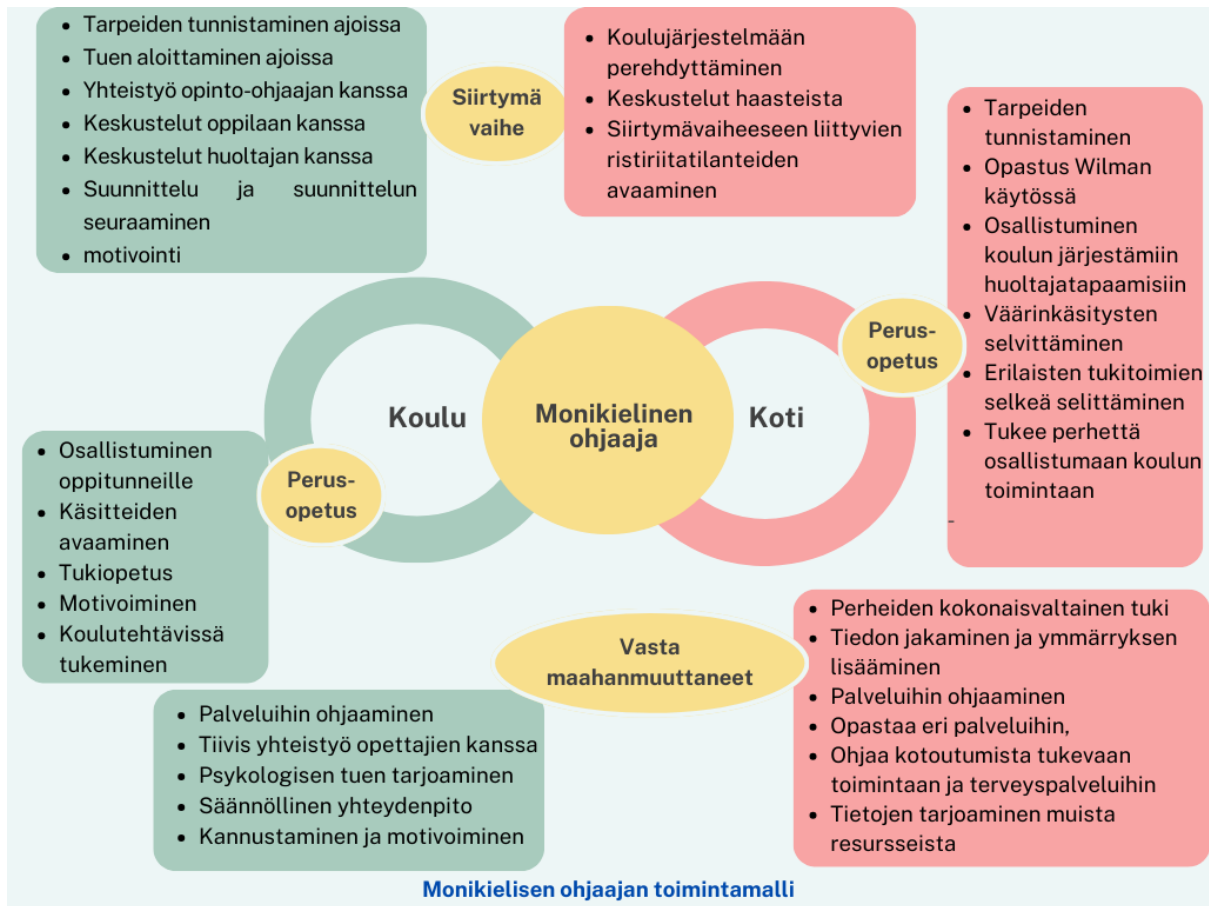

- Talib, Mirja-Tytti & Lipponen, Päivi 2008. Kuka minä olen. Monikulttuuristen nuorten identiteettipuhetta. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Tilastokeskus 2021. Ulkomaalaistaustaiset. Viitattu 29.5.2023. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen Kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korjattu painos. Tampere: Juvenes Print
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuulaniemi, Juha 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2019. Kotoutumisen kokonaiskatsaus. Indikaattoritietoa kotoutumisesta. Viitattu 8.3.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162006/TEM_oppaat_11_2019_Indikaattoritietoa_kotoutumisesta_20012020.pdf
- Valtioneuvostonselvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisuja 2021. Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut. Selvitys- ja tutkimustoiminta. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Viitattu 30.5.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

LIITTEET

Monikielisen ohjaajan toimintamalli

MONIKIELISEN OHJAAJAN TOIMINTAMALLI

Kuva 1. Monikielisen ohjaajan yhteistyömalli.

JOHDANTO

Ulkomaalaistaustaiset oppilaat tuovat monimuotoisuutta koulu yhteisöihimme, mutta samalla he kohtaavat erityishaasteita suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Tämä toimintamalli on suunniteltu vastaamaan näihin haasteisiin, erityisesti perusopetuksen ja toisen asteen siirtymävaiheessa. Tavoitteena on luoda vahva tukijärjestelmä, joka huomioi yksilölliset tarpeet ja edistää oppilaiden menestystä koulutuspolulla.

Toimintamallimme perustuu laajempaan päämäärään edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja inklusiivisuutta. Haluamme varmistaa, että jokainen oppilas, mukaan lukien ulkomaalaistaustaiset oppilaat, saa tarvitsemansa tuen menestyäkseen suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Yksi keskeinen keino tähän on vahvistaa kodin ja koulun välistä.

Toimintamalli rakentuu keskeisten osa-alueiden ympärille, jotka käsittelevät tiedottamista, kodin ja koulun yhteistyötä, monikielisen ohjauksen roolia sekä käytännön työkaluja oppilaiden tukemiseksi. Se on syntynyt tarpeeseen vastata moninaisiin haasteisiin, samalla avaten mahdollisuuksia entistä inklusiivisemmän oppimisympäristön luomiseksi.

Monikielinen ohjaaja

Monikielisen ohjaajamallin käynnistämisen taustalla on Helsingissä vuonna 2016 alkanut perusopetuksen pilottihanke. Alun perin vuonna 2016 aloitetusta hankkeesta kehittyi vuoteen 2018 mennessä kokonaisvaltainen toimintamalli, joka ulottuu varhaiskasvatuksesta aina lukio-opetukseen asti. Malli vastaa tarpeeseen tarjota tehokasta tukea ulkomaalaistaustaisten oppilaiden integraatioon suomalaiseen koulujärjestelmään ja yhteiskuntaan.

Monikielisten ohjaajien rooli nousi esiin vastauksena sekä ulkomaalaistaustaisten oppilaiden ja heidän perheidensä, että koulujen konkreettisiin tarpeisiin. Tämän panoksen merkitys on korostunut integraation edistämiseksi. Monikieliset ohjaajat toimivat siltoina kulttuurien välillä ja ovat avainasemassa tukemassa oppilaita sopeutumisessa suomalaiseen koulujärjestelmään.

Monikielisen ohjaajamallin implementointiin liittyy myös vahva kytkös Helsingin kaupungin strategiaan vuosille 2017–2021. Tämä osoittaa kaupungin sitoutumisen monimuotoisen oppilaskunnan tarpeisiin vastaamiseen ja yhdenvertaisuuden edistämiseen koulutuksessa. Samalla malli tukee kaupungin kotouttamisohjelman tavoitteita (2017–2021) sekä Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman periaatteita vuosille 2018–2021.

Monikielisen ohjaajamallin vahvistaminen osaksi kaupungin koulutusjärjestelmää ei ainoastaan vastaa kasvavaan monimuotoisuuteen kouluympäristössä, vaan myös heijastaa Helsingin sitoutumista tarjoamaan kaikille oppilaille tasapuoliset mahdollisuudet oppimiseen ja menestyksekkääseen koulutaipaleeseen.

Koulujen monimuotoisuus on rikkaus, joka vaatii joustavia ja kattavia tukitoimia ulkomaalaistaustaisilta oppilailta, erityisesti hiljattain maahan tulleilta oppilailta ja heidän perheiltään. Tämä toimintamalli on suunniteltu vastaamaan näihin tarpeisiin, tarjoamalla monikielisille ohjaajille selkeän ja kattavan suunnitelman, joka tukee oppilaiden koulunkäyntiä ja yhteiskuntaan integroitumista. Toimintamallissa keskiössä ovat monikielisen ohjaajan monipuoliset roolit ja tehtävät, jotka tähtäävät oppilaiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja menestyksekkääseen oppimiseen.

Ohjaajan roolit perusopetuksessa

Ohjaajan roolit perusopetuksessa sisältävät useita tehtäviä ja vastuita:

- Ohjaajan tehtäviin kuuluvat yksilötapaamiset, ryhmätoiminta ja osallistuminen oppitunneille.
- Ohjaaja tarjoaa tukea opiskelijoiden opintojen suunnittelussa, auttaa kehittämään oppimaan oppimisen taitoja sekä asettaa ja saavuttaa tavoitteita.
- Ohjaaja avustaa opintojen aloituksessa, siirtymävaiheissa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa.
- Ohjaaja osallistuu opiskelijoiden identiteetin tukemiseen, motivoi heitä ja tarjoaa kannustusta.

- Ohjaaja ohjaa opiskelijat oikeanlaisen yksilöllisen tuen piiriin vastaamaan heidän tarpeisiinsa.
- Ohjaaja neuvoo ja ohjaa opiskelijoita osallistumaan erilaisiin vapaa-ajan toimintoihin
- Tukee käsitteiden ymmärtämisessä, erityisesti reaaliaineissa

Hiljattain maahan tulleet oppilaat

Tavoite

Hiljattain maahan tulleiden kokonaisvaltaisen tuen tavoite on varmistaa, että vastikään maahan saapuneet oppijat ja heidän perheensä saavat tarvitsemaansa tukea onnistuneeseen koulutukseen ja yhteiskuntaan integroitumiseen.

- Perheiden kokonaisvaltainen tuki
- Tiedon jakaminen ja ymmärryksen lisääminen
- Palveluihin ohjaaminen
- Tiivis yhteistyö opettajien kanssa
- Psykologisen tuen tarjoaminen.
- Tehokas siirtymätuki
- Säännöllinen yhteydenpito
- Kannustaminen ja motivoiminen

Tehtävät

Perheiden kokonaisvaltainen tukeminen:

- Tarjoa monipuolista ja yksilöllistä tukea oppijoiden perheille
- Tunnista perheiden tarpeet ja haasteet
- Tarjoa tarpeenmukaista apua

Tiedon jakaminen ja ymmärryksen lisääminen:

- Varmista, että oppijoiden perheet saavat kattavaa tietoa suomalaisesta koulujärjestelmästä.
- Selitä koulujärjestelmän rakennetta ja toimintaperiaatteita.
- Auta perheitä ymmärtämään ja osallistumaan koulun toimintaan tehokkaasti.

Palveluihin ohjaaminen:

- Opasta perheitä eri palveluihin, kuten kotoutumista tukevaan toimintaan ja terveystalveluihin.
- Tarjoa tietoa muista resursseista, jotka voivat edistää perheiden hyvinvointia ja integroitumista.

Tiivis yhteistyö opettajien kanssa:

- Varmista saumatonta yhteistyötä monikielisen ohjaajan ja valmistavan luokan opettajan välillä.

- Ymmärrä oppijoiden tarpeet ja varmista, että he saavat oikeanlaista tukea.

Psykologisen tuen tarjoaminen:

- Kerro perheille psykologin roolista ja psykologikäynnin tarkoituksesta.
- Tarjoa psykososiaalista tukea perheille tarvittaessa.

Tehokas siirtymätuki:

- Tarjoa erityistä tukea oppijoille ja perheille siirryttäessä valmistavasta opetuksesta perusopetukseen.
- Varmista sujuva siirtymävaihe ja tarvittava tuki.

Säännöllinen yhteydenpito:

- Ylläpidä aktiivista ja säännöllistä yhteydenpitoa sekä oppijoiden että perheiden kanssa.
- Järjestä tapaamisia ja huomioi heidän kysymyksensä ja tarpeensa.

Kannustaminen ja motivoiminen:

- Toimi positiivisena kannustajana ja motivointitekijänä oppijoiden ja perheiden tukemiseksi uudessa ympäristössä.
- Edistä heidän hyvinvointiaan ja kannusta osallistumista koulutukseen.

Siirtymävaihe

Tavoite

Aloita siirtymien tukemisen tarpeeksi varhaisessa vaiheessa. Varmista, että monikielisen ohjaajan tarjoama tuki jatkuu sujuvasti perusopetuksen päätyttyä, ja pyri jatkamaan sitä mahdollisuuksien mukaan myös toisella asteella. Tavoitteena on tarjota oppijoille jatkuvaa tukea ja ohjausta koulutuspolkunsa eri vaiheissa, edistäen näin heidän saumatonta siirtymistään peruskoulusta toiselle asteelle. Erityisesti keskity tunnistamaan oppilaiden tukitarpeet siirtymävaiheessa ja kiinnitä erityistä huomiota niihin oppilaisiin ja perheisiin, joille monikielisen ohjaajan tuki on erityisen hyödyllistä.

Aloita varhain:

- Varhainen tuki siirtymävaiheessa on erittäin tärkeä.
- Käynnistä siirtymien tukeminen jo varhaisessa vaiheessa, jotta oppijat saavat tarvittavaa ohjausta ja tukea jo perusopetuksen alkuvaiheessa.

Jatkuva tuki perusopetuksen jälkeen:

- Varmista, että monikielisen ohjaajan tarjoama tuki jatkuu sujuvasti perusopetuksen päätyttyä, ja pyri jatkamaan sitä myös toisella asteella.

Tukitarpeiden tunnistaminen siirtymävaiheessa:

- Erityisesti keskity tunnistamaan oppilaiden tukitarpeet siirtymävaiheessa ja kiinnitä erityistä huomiota niihin oppilaisiin ja perheisiin, joille monikielisen ohjaajan tuki on erityisen hyödyllistä.

Kartoita nuoren tilanne:

- Keskustele nuoren kanssa avoimesti hänen tilanteestaan, tunteistaan ja kohtaamistaan paineista. Selvitä perheen odotukset ja yhteiskunnan paineet.

Kulttuurinen välittäjä:

- Toimi kulttuurisena välittäjänä auttamalla nuorta ymmärtämään ja sovittamaan yhteen perheen ja yhteiskunnan odotuksia. Selitä mahdollisia kulttuurieroja ja auta nuorta löytämään tasapaino.

Kaksisuuntainen viestintä:

- Tarjoa tukea nuoren ja hänen perheensä väliseen viestintään. Auta selkeyttämään odotuksia ja edistä vuoropuhelua, joka voi vähentää mahdollisia konflikteja.

Itsetuntemuksen tukeminen:

- Auta nuorta tunnistamaan omat arvot, tunteet ja tavoitteet. Käytä erilaisia harjoituksia, keskusteluja ja kysymyksiä, jotka auttavat nuorta refleктоimaan omaa identiteettiään.

Tuen Kohdentaminen:

Epävarmat tulevaisuudensuunnitelmat:

- Tukea nuorille, joilla ei ole selkeitä tulevaisuuden suunnitelmia.

Heikko motivaatio:

- Ohjausta oppijoille, joilla on heikko motivaatio koulunkäyntiin.

Haastava elämäntilanne:

- Tukea oppijoille, joilla on haastava elämäntilanne vaikuttamassa opiskeluun.

Hiljattain maahan tulleet:

- Erytystä huomiota perheille, joissa on hiljattain maahan tulleita oppijoita.

Erialaisten tukitoimien tarpeessa olevat:

- Kohdennettua apua oppijoille ja perheille, jotka hyötyvät erilaisista tukitoimista.

Ohjaajan tuki huoltajille

Monikielisen ohjaajan keskeisenä tavoitteena on tukea huoltajien osallistumista suomalaiseen kasvatukseen ja koulutusjärjestelmään. Tietämyksen lisääntyessä järjestelmästä ja sen käytännöistä huoltajat voivat helpommin osallistua oppijan opintopolkua tukeviin toimenpiteisiin. Monikielinen ohjaaja edistää aktiivisesti kodin ja koulun välistä yhteistyötä, auttaen luomaan toimivaa yhteistyösuhteen huoltajien ja koulun työntekijöiden välille. Keskiössä on luottamuksen rakentaminen, mikä helpottaa väärinkäsitysten ja ristiriitatilanteiden ratkaisua.

Tehtävät:

Tuki koulunkäynnin alussa:

- Tarjoa tukea oppilaille koulun alussa, erityisesti niille, jotka saattavat tarvita ylimääräistä apua sopeutumisessa uuteen ympäristöön.

Kasvatus- ja koulutusjärjestelmän avaaminen:

- Selitä selkeästi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, auta huoltajia ymmärtämään opetussuunnitelmaa ja muita oleellisia koulun käytäntöjä.

Huoltajan rooli oppijan opinpolulla:

- Korosta huoltajan merkitystä oppilaan opintopolkujen tukemisessa ja kannusta aktiiviseen osallistumiseen kouluyhteisössä.

Aktiivinen tiedottaminen koulun ajankohtaisista asioista:

- Pidä huoltajat ajan tasalla koulun tapahtumista ja tärkeistä asioista aktiivisella tiedottamisella esimerkiksi sähköpostitse, koulun verkkosivuilla tai muilla viestintäkanavilla.

Opastus Wilman käytössä:

- Opasta huoltajia Wilman käytössä, jotta he voivat seurata oppilaan opintosuorituksia ja saada tietoa koulun päätöksistä ja tiedotteista.

Koulun järjestämiin huoltajatapaamisiin:

- Kannusta huoltajia osallistumaan koulun järjestämiin huoltajatapaamisiin, joissa voidaan käsitellä ajankohtaisia asioita ja vahvistaa yhteistyötä.

Väärinkäsitysten tehokas selvittäminen:

- Toimi aktiivisesti väärinkäsitysten selvittämisessä, ole avoin keskusteluille ja tarjoa selkeää viestintää.

Erilaisten tukitoimien selkeä selittäminen:

- Selitä huoltajille selkeästi erilaiset tarjolla olevat tukitoimet, jotta he voivat ymmärtää, miten koulu tukee oppilaiden oppimista.

Perheen tilanteen ja hyvinvoinnin kartoittaminen:

- Kartoita perheiden tilanteet ja hyvinvointi, jotta voit tarjota tarpeellista tukea esimerkiksi sosiaalipalvelujen kautta.

Oppijan ohjaaminen vapaa-ajan toimintaan:

- Anna vinkkejä ja ohjausta oppilaiden vapaa-ajan toimintoihin, edistäen sosiaalista osallisuutta ja hyvinvointia.

Huoltajien ohjaaminen kotoutumista tukevan toiminnan pariin:

- Opasta huoltajia kotoutumista tukevien toimintojen pariin, kuten kielikurssit ja paikalliset yhteisöt.

Muu tuki liittyen kotoutumiseen:

- Tarjoa muuta tukea liittyen kotoutumiseen, kuten tietoa paikallisista resursseista ja tukipalveluista.

Kehityskeskustelut:

- Osallistu kehityskeskusteluihin oppilaiden ja vanhempien kanssa. Käsittele oppilaiden edistymistä, tunnista mahdollisia haasteita ja keskustele tukitoimista yhdessä.

Tarpeiden tunnistamistyökalu

Tukitarpeiden arviointi on tärkeä vaihe monikielisen ohjaajan työssä. Alla on esimerkki askelista, joita voit ottaa tukitarpeiden arvioinnissa:

Henkilökohtainen haastattelu:

- Järjestä henkilökohtainen haastattelu oppilaan ja tarvittaessa perheen kanssa.
- Keskustele avoimesti oppilaan koulunkäyntikokemuksista, odotuksista ja mahdollisista haasteista.

Kyselylomakkeet:

- Käytä kyselylomakkeita, jotka kattavat eri osa-alueet, kuten kielelliset taidot, oppimistyyli, sosiaaliset taidot ja mahdolliset erityistarpeet.
- Kyselyt voivat olla monivalintakysymyksiä tai avoimia kysymyksiä tarpeen mukaan.

Kielellinen arviointi:

- Arvioi oppilaan kielitaitoa kohdekielellä (esim. suomi tai ruotsi) ja äidinkielellä.
- Selvitä, tarvitseeko oppilas lisätukea kielen oppimisessa ja ymmärtämisessä.

Oppimisvaikeuksien tunnistaminen:

- Arvioi oppilaan lukemis-, kirjoitus- ja laskutaidot tarvittaessa.

Sosiaalisen tuen tarve:

- Keskustele oppilaan kanssa sosiaalisista suhteista ja tunnetaitojen hallinnasta.
- Selvitä, tarvitseeko oppilas tukea ryhmässä toimimiseen ja vuorovaikutustaitoihin.

Yhteistyö opettajien kanssa:

- Keskustele oppilasta opettavien opettajien kanssa saadaksesi tietoa oppilaan suoriutumisesta luokassa ja tunnistaa mahdolliset haasteet.

Psykologiset arvioinnit:

- Tarvittaessa ohjaa oppilas psykologin arvioitavaksi, jos epäilet psykologisia haasteita.

Seuranta ja jatkuva arviointi:

- Tee säännöllisiä seurantatapaamisia oppilaan kanssa tukitarpeiden arvioimiseksi jatkuvasti.
- Päivitä arviointia tarpeen mukaan, kun oppilaan tilanne ja tarpeet muuttuvat.

Yhteistyö muiden asiantuntijoiden kanssa:

- Työskentele yhteistyössä muiden ammattilaisten, kuten erityisopettajien, psykologien ja kouluterveydenhoitajien kanssa tarvittaessa.

Vanhempien koulutustausta

- Käytä kyselylomakkeita, jotka kattavat vanhempien kouluhistorian, kirjoitus- ja lukutaidon sekä heidän näkemyksensä kotitehtävien ja läksyjen roolista lapsen oppimisessa.

- Kysy myös, millaista tukea vanhemmat toivoisivat koululta lapsen koulutyön tukemiseen

Perheen kielellinen arviointi:

- Selvitä vanhempien kielitaitoa, erityisesti kohdekielellä (esim. suomi tai ruotsi).
- Arvioi, millaista tukea he mahdollisesti tarvitsevat kommunikoidessaan lapsen opettajien kanssa.

Kirjoitus- ja lukutaidon arviointi:

- Selvitä vanhempien kielitaito erityisesti kohdekielellä (esim. suomi tai ruotsi).
- Kartoita, millaista tukea he tarvitsevat kommunikoidessaan lapsen opettajien kanssa.
- Keskustele avoimesti vanhempien kanssa heidän kirjoitus- ja lukutaidoistaan.
- Tarvittaessa ohjaa vanhemmat kirjoitus- ja lukutaitotesteihin saadaksesi tarkempaa tietoa heidän vahvuuksistaan ja haasteistaan.

Dokumentointi:

- Dokumentoi kaikki arviointitulokset ja päätelmät huolellisesti oppilaan henkilökohtaiseen suunnitelmaan.

Ristiriitatilanteet

Monikielisen ohjaajan rooli on erityisen tärkeä ristiriitatilanteiden ennaltaehkäisyssä ja ratkaisemisessa, erityisesti silloin kun konfliktit liittyvät kieleen tai kulttuuriin liittyviin väärinkäsityksiin. Alla on tarkempi ohjeistus monikielisen ohjaajan toiminnasta:

Väärinkäsitysten ennaltaehkäisy:

- Ole tietoinen eri kulttuureista ja kielistä ymmärtääksesi paremmin osapuolten taustoja.
- Rohkaise avointa ja selkeää kommunikaatiota. Auta osapuolia ilmaisemaan ajatuksensa ja tunteensa vähentääksesi väärinkäsityksiä.

Konfliktien ratkaisu:

- Pyri olemaan mukana konfliktitilanteissa välittäjänä eri kielten ja kulttuurien välillä.
- Kannusta osapuolia keskittymään ongelmien ratkaisuun välttämällä konfliktin negatiivisten puolien korostamista.

Yhteistyö henkilökunnan kanssa:

- Ole osa tiimiä ja osallistu koulutuksiin yhdessä henkilökunnan kanssa. Jaa tietoa kulttuurisista ja kieliasioista.
- Ylläpidä säännöllistä viestintää henkilökunnan kanssa varmistaaksesi kaikkien tietävän mahdollisista konfliktitilanteista ja niiden ratkaisupyrkimyksistä.

Sovittelutyö:

- Osoita empatiaa osapuolia kohtaan ymmärtämällä heidän tunnetilansa. Tämä edistää luottamusta ja vuorovaikutusta.
- Ole tietoinen eri kulttuureista ja niiden vaikutuksesta konflikteihin. Tarvittaessa tuo esiin kulttuurisia näkökulmia tilanteen paremmaksi ymmärtämiseksi.

Jatkuvan kehittymisen tukeminen:

- Ole avoin palautteelle. Tämä mahdollistaa jatkuvan kehittymisen taitojasi ja konfliktienhallintakykyäsi kohtaan.

Monikielisen ohjaajan muut tehtävät

Veso-päiviin osallistuminen:

- Aktiivisesti osallistu koulun Veso-päiviin, tuoden mukaan monikielistä näkökulmaa opetuksen kehittämiseen.
- Korosta, kuinka monikielisyys voi rikastuttaa oppimiskokemusta ja edistää koulun monikulttuurista ilmapiiriä.

Itsensä esittely luokille:

- Vieraile luokissa ja esitele itsesi oppilaille avoimesti ja kannustavasti.
- Jaa taustasi ja monikielinen osaamisesi, painottaen eri kielten ja kulttuurien monipuolisuutta.
- Jaa oppilaille kirjeesi omalla äidinkielelläsi.

Oma esittely opettajanhuoneen ilmoitustaululla:

- Luo selkeä esittely itsestäsi opettajanhuoneessa. Kerro tehtävistäsi monikielisenä ohjaajana ja kuinka voit tukea muita opettajia monikulttuurisessa ympäristössä.
- Rohkaise avoimuutta ja yhteistyötä opettajien keskuudessa.

Esittely omalla kielellä oppilaiden vanhemmille:

- Järjestä tilaisuus, jossa voit esitellä itsesi vanhemmille ja jakaa oman kielelläsi kirjoitetun esittelykirjeesi.
- Korosta yhteistyön merkitystä perheiden ja koulun välillä sekä kerro, kuinka tuet oppilaita heidän kielitaustastaan huolimatta.

Yhteistyö ja verkostointi:

- Edistä yhteistyötä eri sidosryhmien välillä, luoden vahvempaa yhteisöllisyyttä koulussa.
- Rakenna verkostoja, jotka tukevat monikielistä oppimisympäristöä.

Kouluttautuminen:

- Päivitä säännöllisesti osaamistasi osallistumalla koulutuksiin ja tapahtumiin.
- Hanki lisää tietoa monikielisestä opetuksesta ja kulttuurisesta monimuotoisuudesta